

ԿՐՈՒՏԻՑԿՈՒ ԵՎ ԿՈԼՈՄԵՆԱՅԻ ՄԻՏՐՈՊՈԼԻՏ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՎ ՆԻԿՈԼԱՅԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ ՍՍՈՒՄ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԵՎ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԱՅԼ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅՈՒՄ՝

անկազի՛ն եղբայրներ, խաղաղության պաշտպանության ասպարեզի քանկազի՛ն բարեկամներ.

Մեր կոնֆերենցիան կյանքի է կոչված ամբողջ աշխարհում խաղաղության պաշտպանության սրբազան ու վսեմ գործում, նոր պատերազմը կանխելու գործում մեկ ավանդ եւ մոծելու մեր փափագով:

Մենք գիտենք, որ դեռեւս այն ժամանակ, երբ նոր էր նշվում հաղթանակը մարդկության ամենաոխերիմ թշնամու՝ ֆաշիզմի դեմ, իմպերիալիստական որոշ շրջաններում արդեն հասունանում էր վաղեմի միտքը միւր երկրի թուլացման մասին, նրա ռեսուրսները դավթելու մասին, և, Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը հաղթական վախճանին մոտենալուն զուգընթաց, միջազգային քաղաքականության ընդերքում պատրաստվում էին երրորդ համաշխարհային պատերազմի պլանները՝ Սովետական Միության դեմ:

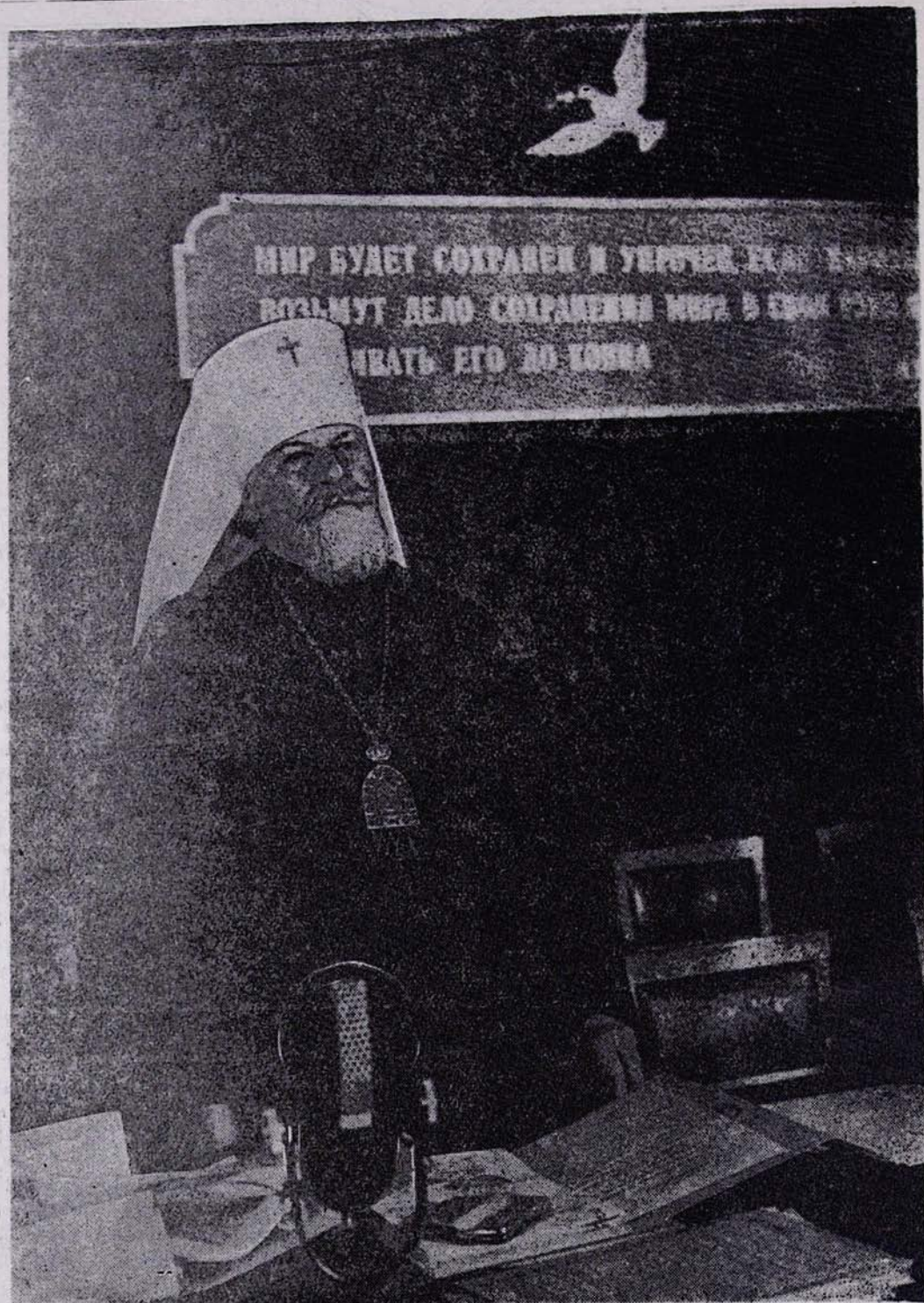
Չնայած այն մի շարք համաձայնագրերին, որոնք պետք է որոշեին ժողովուրդների հետպատերազմյան հարաբերությունները՝ բարեկամության և համագործակցության դեմ, այդ պլանները պատերազմից հետո դարձան մի քանի դաշնակից կառավարությունների միջազգային քաղաքականության հիմքը: Նույնիսկ Միավորված Ազգերի Կազմակերպությունը, որ ստեղծվել է խաղաղություն ու միջազգային անվտանգությունը պաշտպանելու համար, սկսեց հետզհետե

հարմարվել նոր պատերազմի այն կողմնակիցների կամակատար գործիքի դերին, որոնք այդ միջազգային օրգանում ղեկավար դիրք էին գրավել:

Այնինչ այն ժողովուրդները, որոնք սաստիկ էին տառապել ֆաշիզմի բռնակալությունից և համաշխարհային պատերազմի սարսափներից, Միավորված Ազգերի Կազմակերպության ստեղծման գործում տեսնում էին իրենց ամենանվիրական հույսերի իրականացման հնարավորությունը: Նրանք հավատացած էին, որ պատերազմի սարսափները կանցնեն պատմության գիրքը և դաս կծառայեն սոցիալ-տնտեսական ու միջազգային հարաբերությունների այնպիսի վերակառուցման համար, որը մարդկությանը հնարավորություն կտա վերջնականապես հրաժարվելու բռնությունից մեթոդներից և բոլոր հարցերը լուծելու արդարացիության և փոխադարձ հարգանքի ոգով: Հենց այդպես է շարադրված ՄԱԿ-ի Կանոնադրությունը, որն իր անդամներին պարտավորեցնում է միջազգային կոնֆլիկտները լուծել բանակցությունների միջոցով, չդիմել ուժի և պաշտպանել ժողովուրդների իրավունքը՝ իրենց ճակատագիրը տնօրինելու հարցում, զարգացնել միջազգային համագործակցությունը՝ ժողովուրդների կենսամակարդակը բարձրացնելու նպատակներով և խրախուսել ընդհանուր հարգանքը մարդու իրավունքի նկատմամբ:

Մարդկության այդ հույսերը մթափնեցին Սովետական Միության ու ժողովրդական դեմոկրատիայի երկրների դեմ վարվող «սառը պատերազմի» քաղաքականությանը ու սպառազինությունների այն մրցավազ-

1. Ամենապատիվ Նիկոլայ միտրոպոլիտի զեկուցումը բերվում է որոշ կրճատումով:— ԽՄԲ.:

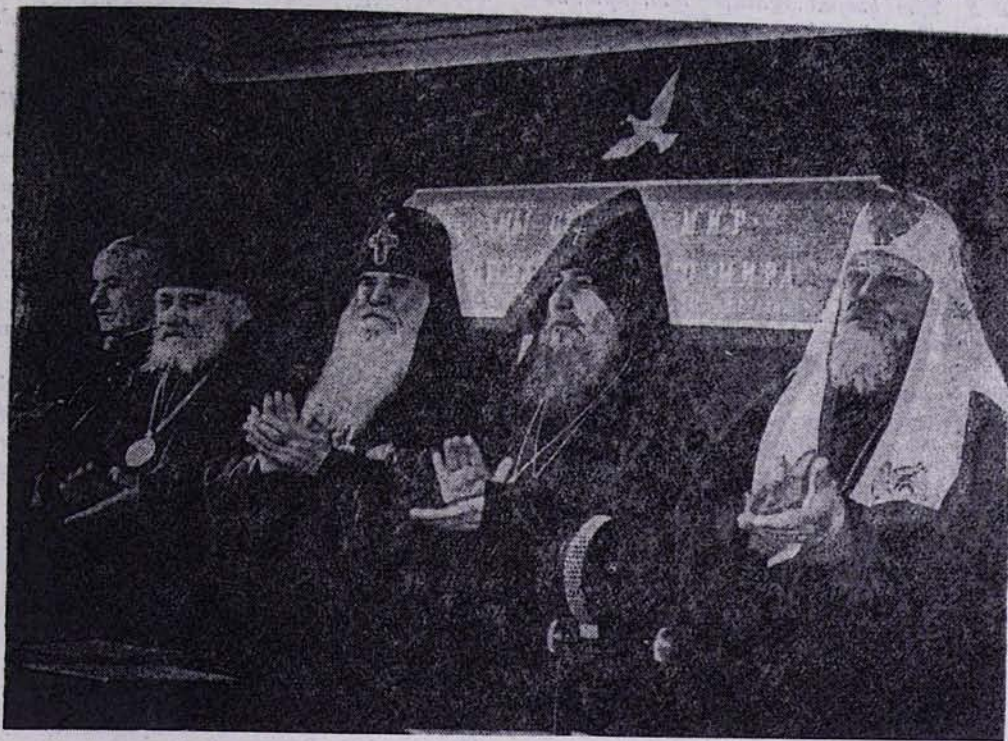

Կրտսիցիու և Կոլմենայի միտրոպոլիտ ամենապատիվ Նիկոլայը զեկուցելիս

բով, որը հենց թելադրված էր կասկածանքներով, այն չափով, որ չափով ժողովուրդների ճակատագրերը յուրովի տնօրինելու դիտավորություններով: Սկսվեց պատերազմի պրոպագանդան, որը փորձում է այդ դիտավորությունները քողարկել «պաշտպանության» և ուժերի հավասարակշռության բարեմիտ նկատառումներով. գործի զրվեցին ժողովուրդներին մասսայական ոչնչացման նորագույն զենքերով վախեցնելու մեթոդները: Դրա հետ միասին սկսվեց արշավանքը ժողովուրդների ազատության և անկախու-

կան հայացքների, կազմում են բոլոր իրադարձությունների սկզբնահիմքը: Մեր հայացքի առջև բացվում է ողբերգական մի պատկեր. անվստահությունը նոր պատերազմի հրձիգների մեջ ծնում է հակառակորդից ուժեղ դառնալու ձգտում, որպեսզի նրան թելադրեն իրենց կամքը՝ բանակցությունների կամ պատերազմի դեպքում. սպառազինությունների մրցավազքը դառնում է մեր ժամանակի ամենատագնապալի ախտանիշը:

Բայց այդ տագնապն է՛լ ավելի է ուժի-

Կոնֆերենցիայի նախադաճությունը

թյան դեմ, նրանց կենսամակարդակի դեմ, սոցիալական վերափոխումների բոլոր պլանների դեմ, և աշխարհը բաժանվեց նոր և կործանիչ պատերազմի մոայլ հեռանկարի առջև կանգնած երկու ճակատի՝ պատերազմի ճակատի և խաղաղության ճակատի:

Մեր խնդիրը չէ տալ ստեղծված դրության քաղաքական վերլուծությունը: Մենք քաղաքականությունից հեռու ենք: Այն, ինչ որ մենք մինչև այժմ ասացինք, մարդկանց մեծամասնության ընդհանուր տեսակետն է տիրող իրադրության նկատմամբ: Մեր գործն է այս տեսակետը խորացնել մինչև բարոյական հիմքերը և դրությունը լուսաբանել ներքին մղումներով, որոնք, ըստ մեր կրոնա-

դանում, բրբ մենք համոզվում ենք հակադիր կողմերի ներքին մղումների տարբերության մեջ: Մեկ կողմը սկզբունքորեն դեմ է պատերազմին՝ որպես վեճերի լուծման մեթոդ: Նա բոլոր ջանքերը լարում է, որպեսզի բոլոր ժողովուրդների համար ապահովի խաղաղությունը, այն որպես կյանքի գոյավիճակ և բարգավաճման պայման հռչակելով: Եվ ոչ միայն նա հաստատում է այդ, այլև հակառակն եռանդով աշխատում է խաղաղության գործի համար:

Այնինչ մյուս կողմն ակնհայտորեն վախենում է խաղաղությունից և, չնայած խաղաղասիրական իր հայտարարություններին, անում է ամեն բան, որպեսզի պատերազմ

առաջացնի. ստեղծում է ավերածություն և կյանքի բնաջնջման զենքեր, ժողովուրդներին հլուծում է անընդհատ սպառազինությունների ծանր բեռով, ռազմական բախումների պրովոկացիաներ է սարքում և մեր մոլորակի մի քանի կետերում արդեն պատերազմ է վարում, ընդ սմին կիրառելով մարդկանց ոչնչացման ամենազարհուրելի, տմարդի և բարոյականության ու կրոնի կոշմից դատապարտված միջոցներ:

Իսկ ինչու է այդ երկրորդ կողմը խաղաղությունից այդքան վախենում, որ շտապում է նրա կայունացումը պատերազմով կանխել: Այս հարցին պատասխան չի կարող ծառայել միայն անվտանգությունը հակադիր կողմի նկատմամբ, որովհետև դա չի արդարացվում վերջինի ո՛չ վարքով, ո՛չ էլ հայացքներով: Հետևապես, խաղաղությունից վախենալու պատճառն անվտանգությունից ավելի խորն է. դրա պատճառը կյանքը և բոլոր ժողովուրդներին, ամբողջ աշխարհը իրեն և իր կարգին հնազանդեցնելու ուղղակի դիտավորությունն է՝ համաշխարհային տիրապետության մոլուցքով բռնված:

Հնարավոր չէ դրան հասնել առանց բռնության, և պատերազմը արդարացնելու համար ստեղծվում է գերբնականության տեսությունը, «ավելորդ բերաններ»ի տեսությունը, որից, ինչպես թունավոր բույսը, աճում է ոչնչացնելու փիլիսոփայությունը՝ պատերազմի փիլիսոփայությունը: Ինչպես

չարը մտմտացող սրտի արգասիք, այդ փիլիսոփայությունն ու նրա կողմից սրբագործվող պրակտիկան, քրիստոնեական տեսակետով, ներկայացնում են ավետարանի ուղղակի ժխտում, սիրո ուժի նկատմամբ ուղղակի թերահավատություն, սիրո, որ կազմում է քրիստոնեական կրոնի հիմքը:

Ճշմարտանման է և այն ընդհանուր հայացքը, որը մարդանց մի որոշ շրջանի կողմից գիտակցորեն պատերազմի ձգտելը բացատրում է կյանքի կողմից նրանց նվիրագործությամբ: Հենց այդ նվիրագործության մեջ է ապրում պատերազմը վերջին խաղամիջոց դարձնելու գալթակղությունը՝ համաշխարհային տիրապետություն շահելու ասպարեզում:

Այդպիսին է այն աղբյուրը, որտեղ թաքնված է պատերազմի վտանգը՝ բոցկլտուն մլմլացող կայծը, որը պատրաստ է ամեն լուրջ բորբոքվել, վերածվել համաշխարհային հրդեհի, եթե իր ժամանակին չարգելափակվեն կրակի տարածման բոլոր ուղիները: Այդ նախազգուշությունը կախված է ժողովուրդների կամքից և զգաստությունից, ժողովուրդներ, որոնք, միանալով խաղաղության պաշտպանների հզոր շարժման մեջ, ուժ կունենան իրենց կառավարություններին հարկադրելու, որպեսզի սրանք հրաժարվեն անվտանգության քաղաքականությունից և, այսպիսով, կկարողանան մարել պատերազմի ամեն տեսակ օջախ:

1. ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ ՁԵՌՔ ԲԵՐԱՄ ՆԱԽՈՒՄՆԵՐԸ ՍՍՈՒՄ-Ի ԳԼԽԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆՈՐ

Ի հակակշիռ պատերազմի իմպերիալիստական քաղաքականության, Սովետական պետությունն իր գոյության առաջին օրերից պայքար է մղել հանուն խաղաղության, հանուն ժողովուրդների բարեկամության ու համագործակցության: Հոկտեմբերյան Սոցիալիստական Մեծ Ռեվոլյուցիայի հաղթանակից անմիջապես հետո գումարված Սովետների II համագումարը դիմեց պատերազմող բոլոր պետությունների կառավարություններին ու ժողովուրդներին՝ առաջարկելով անհապաղ կնքել արդարացի և դեմոկրատական հաշտություն: Եվ այնուհետև, իր զարգացման բոլոր փուլերում, Սովետական պետությունը շարունակում էր կիրառել խաղաղության հետևողական քաղաքականություն՝ ելնելով Վ. Ի. Լենինի և Ի. Վ. Ստալինի ցուցումներից՝ սոցիալ-տնտեսական երկու սիստեմների խաղաղ գոյակցության, համագործակցության և մրցակցության հնարա-

վորության վերաբերյալ: Այդ քաղաքականությունն իր արտահայտությունը գտավ Միավորված Ազգերի Կալմասկերպությունում: Սովետական Միության մի շարք առաջարկություններում՝ սպառազինությունները կըրճատելու մասին, ազգային սպառազինություններից ատումային զենքը հանելու և միջազգային խաղաղության ամրապնդման ալ միջոցների մասին:

Խաղաղության կողմնակիցների առաջին ցույցը հանդիսացավ կոլստրոայի գործիչների Վրոցլավի կոնգրեսը, որը տեղի ունեցավ 1948 թվականի ապրիլ ամսին: Դեկտեմբերին այդ ցույցը շարունակեց կանանց կոնգրեսը՝ Բուդապեշտում: Իսկ 1949 թվականի փետրվարին Կոլստրոայի միջազգային կապի կոմիտեն և Կանանց միջազգային ֆեդերացիայի բյուրոն ստանձնեցին Խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային կոնգրես հրավիրելու նախաձեռնությունը:

Թվում էր, թե դժվար էր անցնել այն սահմանը, որը մարդկանց բաժանում էր իրարից ո՛չ միայն աշխարհագրական, այլ և՛ ազգային, և՛ քաղաքական, և՛ կրոնական տեսակետներից: Բայց խաղաղության փափազը հանդիսացավ բոլոր տարբերություններից այնքան ավելի ուժեղ, որ հաղաղության կողմնակիցների կոնգրես հրավիրելու վերաբերյալ կուլտուրայի գործիչների կողմ ամենայն արձագանք դատավ: Կարճ ժամանակում կոնգրեսին հարեցին 600.000.000 մարդ՝ 72 երկրներում: Սպառազինությունների աճումը, ռազմական դաշինքները ոգեշնչող և պատերազմները բռնություններ խաղաղեցնող թշնամանքին և ատելությանը պատմության մեջ առաջին անգամ հակադրվեց կայուն հավատը՝ խաղաղության պաշտպանների ուժերի միասնության նկատմամբ:

Այն վեճում ու մարդասիրական նախաձեռնությունը, որպիսին 1949 թվականի ապրիլ ամսին հանդիսացավ խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային առաջին կոնգրեսը Փարիզում և Պրագայում, խաղաղասեր բոլոր մարդկանց մեջ առաջացրեց մեծ հույսեր:

Խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային կոնգրեսն իր Մանիֆեստով ժողովուրդների մեջ արթնացրեց նրանց զխին կախված վտանգի գիտակցումը և մերկացրեց նրանց, ովքեր պատռում են տարբեր սոցիալական սխտանքների գոյակցության հնարավորությունը հաստատող համաձայնագրերը, ովքեր խախտում են ՄԱԿ-ի Կանոնադրությունը, ովքեր մերժում են բանակցությունների և ղրնաթափման վերաբերյալ առաջարկությունները: Որոշելով խաղաղության կողմնակիցների նպատակներն ու ծրագիրը, կոնգրեսը դրեց Համարտության և բանականության պաշտպանության միասնական ձևակառույցի սկիզբը, որպեսզի հասարակական կարծիքը պատերազմի կողմն ուղղող պրոպագանդան լիովին վնասազերծ լինի: Այդ ձևակառույցի ակադեմիայի համար ստեղծվեց խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտե:

Միանգամայն բնական է, որ Սովետական Միությունը՝ այդ մեծ տերությունը, որտեղ չկան ու չեն կարող լինել ագրեսիվ պատերազմի կողմնակիցներ, ամենապոքոն կերպով մասնակցեց Վրոցլավի և Փարիզի կոնգրեսներին: Սովետական ներկայացուցիչները մտան Մշտական կոմիտեի կազմի մեջ, որի սկսեց շարունակել Համաշխարհային կոնգրեսի ձեռնարկած աշխատանքները:

Ի պաշտպանություն խաղաղության շարժումն այդ ամիսներից սկսեց իսկական հա-

մաշխարհային շափեր ընդունել և շատ երկրներում համաժողովրդական շարժման բնույթ ստացավ: Այն ժողովուրդները, որոնք ֆաշիստական բռնակալությունից իրենց փրկվելու համար պարտական էին Սովետական Միությանը, ի դեմս նրա անսնում էին միջազգային խաղաղության պատվարին, որը բարձր է բռնում խաղաղ, ստեղծարար աշխատանքի դրոշմը, և ընթացան նրա ետևից ամբողջ աշխարհում խաղաղության համար հետևողական պայքար մղելու գործում: Այդ ժողովուրդներին սկսեցին հարել հասարակ մարդիկ մեր մայր ցամաքի բոլոր երկրներում: Մեր մեծ Առաջնորդ Ի. Վ. Ստալինը երկրագնդի բոլոր անկյուններում դարձավ խաղաղության համար մղվող պայքարի դրոշմը: (Մափանառություններ):

Մոսկվայում 1949 թվականի օգոստոսին տեղի ունեցավ խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական առաջին կոնֆերենցիան, որը շատ բանով ծառայություն մատուցեց նոր պատերազմի հրձիգների դեմ ժողովրդական պայքարի հետագա խորացման գործին:

Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտեին և բոլոր երկրներում շարժման բոլոր մասնակիցներին ուղղված Դիմումի մեջ կոնֆերենցիան նշում էր բոլոր խաղաղասեր ժողովուրդների կամքի և գործողությունների միասնության անհրաժեշտությունը՝ որպես պատերազմի հրձիգների պլանները վիժեցնելու կարևորագույն միջոցառում, և հայտարարեց, որ բոլոր ժողովուրդների ազգային անկախության, դեմոկրատական ազատությունների և խաղաղ համագործակցության սրբազան պաշտպանությունը կազմում է խաղաղության ձևակառույցի կարևորագույն խնդիրը, որովհետև նա մոտիկ է ու հասկանալի չլուրջանշյուր հասարակ մարդու սրտին՝ քաղաքական համոզմունքներից, ռասայից, ազգությունից և դավանանքից անկախ:

Պատերազմի հրձիգների ստեղծած դրության հետևանքով այդ խնդիրը հարկ եղավ լուծել դժվարին պայմաններում: Ատլանտյան պայմանագիրը վավերացված էր, Յապոնիայում և Արևմտյան Գերմանիայում խաղաղության դահիճներին թույլատրվել էր վերականգնել իրենց ռազմական հզորությունը, հույն ժողովրդի դեմ սկսած զինված ելույթը պաշտպանություն ստացավ իմպերիալիստներից, վերջինների դադարափան քաղաքականությունը շարունակում էր պատերազմի օջախներ բորբոքել Վյետնամում, Հունաստանում, Ինդոնեզիայում և Մալայայում, իսկ սպառազինությունների մրցավազքը ժողովուրդներին ենթարկում էր է՛լ

ավելի խիստ շահագործման ու թշվառացման:

Ուստի, պահանջվում էին խաղաղության կողմնակիցների էլ ավելի եռանդուն գործողություններ և էլ ավելի ընդարձակ շփերով: Ահա թե ինչու՞ Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտեն որոշեց 1949 թվականի հոկտեմբերի 2-ին անցկացնել խաղաղության համար պայքարելու միջազգային օր և 1949 թվականի օգոստոսին դիմեց բոլոր երկրների տղամարդկանց ու կանանց՝ կոչ անելով այդ օրը ցուցադրել խաղաղության գործում իրենց անհաղթահարելի կամքը:

Խաղաղության համար պայքարելու միջազգային օրը բոլոր երկրներում նշվեց նոր պատերազմի ծրագրերի դեմ բողոքի և ընդդիմադրության ամենաբազմազան արտահայտումներով և իմպերիալիստներին ցույց տվեց խաղաղության կողմնակիցների աճող համախառնվածությունն ու ուժը, ցույց տվեց նաև արդեն հաստատված միջազգային կապերի կայունությունը:

Գրեթե այդ նույն ժամանակ բազմամիլիոն չին ժողովուրդը գործնականորեն լուծում էր իր ազգային անկախության խնդիրը և դա նա լուծեց 1949 թվականի հոկտեմբերի 1-ին Չինական ժողովրդական Ռեսպուբլիկան ստեղծելով: Նա թթափեց ծախու ռեակցիոն իշխանության լուծել, իր բախտը վերցրեց իր սեփական ձեռքերի մեջ և միացավ խաղաղության ընդհանուր ճակատին, որը գլխավորում է Սովետական Միությունը: Հենց միանգամից այդ ճակատի հզորությունն աճեց այնքան, որ ամբողջ մարդկության մեկ երրորդ մասն ազատ ու կազմակերպված կերպով, իր ճշմարտացիության և ուժի լրիվ գիտակցումով, կանգնեց նոր պատերազմի հրձիգներին դեմ-հանդիման՝ ամբողջ մարդկության համար խաղաղությունը պաշտպանելու և ապահովելու վճռականությամբ:

Միջազգային խաղաղության մյուս կարևոր գործոնը հանդիսացավ Գերմանական Դեմոկրատական Ռեսպուբլիկայի կազմավորումը այդ նույն 1949 թվականի հոկտեմբերին: Նվրոպայի բուն կենտրոնում երևան եկավ մի խաղաղասեր պետություն, որի գոյությունը, խաղաղասեր Սովետական Միության գոյության հետ միասին, Նվրոպայի ժողովուրդներին հույս էր ներշնչում, որ անցյալում պատերազմի և ավերածությունների գործին ուղղված ջանքերն այժմ կարող են ուղղվել դեպի խաղաղ ստեղծագործություն:

Բայց իմպերիալիստական տերությունները շարունակում էին ուժեղացնել պատերազմի նախապատրաստությունը: Նրանք

ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի IV սեսիայում (1949 թվականի աշնանը) մերժեցին նոր պատերազմի նախապատրաստության մասին, ատոմային զենքն արգելելու և հինգ մեծ տերությունների միջև խաղաղության ամրապնդման Պակտ կնքելու մասին սովետական առաջարկությունները: Խաղաղության կողմնակիցների գործողություններին սկսեցին դաժանորեն հետապնդել առանձնապես Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում և Անգլիայում: Ուստի պահանջվում էին նոր ջանքեր, որպեսզի ընդարձակվի ազգային շարժումն՝ ի պաշտպանություն խաղաղության և պայմաններ ստեղծվեն բոլոր ժողովուրդների ակնկալություններին համապատասխանող խաղաղության վերաբերյալ առաջարկությունները կառավարությունների կողմից քննարկելու համար:

Այդ առաջարկություններն իրենց վրա բեռեցին բոլոր երկրների հասարակական ուղադրությունը և հետագա գործողությունների հիմք ծառայեցին ընդդեմ պատերազմի հրձիգների պլանների, որոնք միաժամանակ ստացան ջախջախիչ հարված՝ Սովետական Միության և Չինական ժողովրդական Ռեսպուբլիկայի միջև բարեկամության դաշինքի և փոխադարձ օգնության վերաբերյալ 1950 թվականի փետրվարին կնքված պայմանագրի շնորհիվ: Այդ իրադարձության կապակցությամբ մեծ տպավորություն գործեցին նաև խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտեի 1950 թվականի փետրվարին բոլոր երկրների պառլամենտներին արված նոր առաջարկությունները՝ ռազմական բյուրեղների և բանակների թվային քանակության անհապաղ կրճատման միջոցով սպառազինությունների մրցավազքը դադարեցնելու և ատոմային ուռմբն արգելելու մասին երկու հարցերը քննարկելու վերաբերյալ:

Մամուլից բոլորին հայտնի է, թե ինչպես դիմավորեցին Մշտական կոմիտեի այս նախաձեռնությունը Ֆրանսիայի, Իտալիայի, Բելգիայի, Հոլանդիայի և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարությունները:

Շարժման հաջողությունների հետ միասին աճեցին և ժողովուրդների հույսերը: Խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտեի Ստոկհոլմի 1950 թվականի մարտի սեսիայում արդեն քննարկվում էր վստահության մթնոլորտ հաստատելու հարցը, առանց որի չի կարելի կողմերի համաձայնության հույս ունենալ: Բայց դրա համար պահանջվում էր, որ կապիտալիստական ու սոցիալիստական երկրների գալակցության և նրանց համագործակցության հնարավորությունն ու ցանկա-

լիության նկատմամբ լինի համոզվածություն: Վեր քաղաքականության հիմքում դնել այդ հիմնական սկզբունքը, ինչպես այդ անում է ՍՍՌՄ-ը,— իր ձառում ասաց ժողովուրդին,— նշանակում է հենց դրանով բացառել ագրեսիվ ամեն մի մտադրություն: Այդ ժամանակ կստեղծվի վստահության մթնոլորտ, որն անհրաժեշտ է խաղաղության համաձայնությունների համար:

Բայց սպառազինությունների հետևանքով սաստկացող անվստահության պայմաններում հարկավոր է ուժեղ զրկել պատերազմի այնպիսի հիմունքը, ինչպիսին ատոմային զենքն է: Ուստի Մշտական կոմիտեի Ստոկհոլմի սեսիան խոչ ընդունեց ատոմային զենքն անպայման արգելելու և պատերազմի հանցագործ հայտարարելու այն կառավարությունը, որն առաջինը կկիրառի այդ զենքը:

Այդ կոչը հանդիսացավ պատերազմը սանձազերծելու ծայր աստիճանի մի լուրջ խոչընդոտ, որովհետև հնարավոր ագրեսորին ժողովուրդները կանխապես դատապարտում էին: Բոլոր երկրներում սկսվեց Ստոկհոլմի կոչի տակ ստորագրությունների հավաքման կամպանիա: ՍՍՌՄ Գերագույն Սովետը 1950 թվականի հունիսին որոշում ընդունեց կոչի պահանջները պաշտպանելու մասին և հայտարարեց իր պատրաստակամությունը՝ մյուս պետությունների օրենսդիր օրգանների հետ համագործակցել խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտեի առաջարկությունների իրականացման համար անհրաժեշտ միջոցներ մշակելու և գործադրելու գործում: Շարժման աճումն ուժեղացավ: Զանազան երկրներում ստեղծվեցին խաղաղության պաշտպանության աղաչյալի կոմիտեներ և հազարավոր տեղական կոմիտեներ:

Ստոկհոլմի կոչը պաշտպանելու կամպանիան առաջացրեց պատերազմի հրձիգների կատաղի դիմադրությունը, բայց նրանց հալածանքները խաղաղության կողմնակիցների դեմ և ատոմային ռումբի արգելման նկատմամբ բնակչությանը միայն օգնում էին ատոմային պատերազմի ամբողջ վտանգավորությունը և այն կանխելու անհրաժեշտությունը գիտակցելու գործում: Ուստի Ստոկհոլմի կոչի տակ ստորագրությունների թիվն օրըստօրե աճում էր և հանրաքվեի վերջում հասավ գրեթե 500.000.000-ի: Դա նշանակում է, որ կոչին միացավ երկրաճիգի ամբողջ բնակչության մոտ քառորդ մասը:

Ստորագրությունների հավաքման կամպանիայի հետ միասին տեղի էր ունենում նաև խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային երկրորդ կոնգրեսի նախա-

պատրաստությունը, որի գումարման մասին որոշում էր կայացել Մշտական կոմիտեի Ստոկհոլմի սեսիայում: Այդ ժամանակ արդեն սանձազերծվել էր պատերազմը Կորեայում, և երկրորդ կոնգրեսի գումարման նախապատրաստությունն ընդունեց լայն բացատրական աշխատանքի բնույթ՝ բնակչության բոլոր խավերի շրջանում: Ժողովուրդներին կոչ էր արվում գործուն դիմադրություն ցույց տալ նրանց ագրեսիվ քաղաքականությանը, ովքեր հրաման էին տվել ջրածնային ռումբ ստեղծելու մասին, ովքեր սպառնում էին ատոմային ռումբ գործադրել Կորեայում և անսահման շահերով պատերազմի պրոպագանդա էին մղում:

Նախապատրաստական աշխատանքները ընթացքում ծագում էին նոր նպատակներ և խաղաղության պաշտպանության շարժումը ընդունում էր հետզհետե ավելի շոշափելի, ավելի կազմակերպված ձևեր: 1950 թվականի օգոստոսին Մշտական կոմիտեի Պրագայի սեսիան առաջ մղեց նոր խնդիրներ, որոնք պետք է բարի կամքի մարդկանց է՛լ ավելի լայն շրջաններ կոնգրավեին ու միավորեին — դրանք էին սպառազինությունների ընդհանուր կրճատումը, պատերազմի պրոպագանդայի արգելումը և կորեական կոնֆլիկտի խաղաղ լուծումը:

Սովետական Միությունը ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի V սեսիայի (1950 թվականի աշնանը) քննարկմանը մտքեց նոր պատերազմի սպառնալիքը վերացնելու և խաղաղության ու անվտանգության մասին հայտարարության նախագիծը: Պատերազմի պրոպագանդան դատապարտելու, ատոմային զենքն արգելելու, հինգ մեծ տերությունների միջև խաղաղության Պակտ կնքելու և ռազմական ուժերը մեկ երրորդով կրճատելու վերաբերյալ այդ հայտարարության առաջարկությունները մերժեց Ասամբլեայի Ամերիկայի կամակատար մեծածախնությունը, բայց նրանք արժանացան աշխարհի բոլոր երկրների ժողովրդական մասսաների ամենազեղմ պաշտպանությանը:

Նորացնելով խաղաղության պաշտպանության շարժման իմաստը, բոլոր այդ խնդիրները Ստոկհոլմի կոչի պաշտպանության հետ միասին դարձան աղաչյալի այն կոնֆերենցիաների քննարկման առարկա, որոնք պատվիրակներ ընտրեցին Համաշխարհային երկրորդ կոնգրեսի համար, և պատահական չէ, որ դրանք արտացոլվեցին նրա որոշումներում և մանիֆեստում:

Կոնգրեսի հենց նախօրեին, 1950 թվականի հոկտեմբերին կայացավ խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երկրորդ կոնֆերենցիան, որտեղ սովետական

ժողովուրդը քննարկեց խաղաղության համար մղված պայքարում ձեռք բերած իր նվաճումները, պատվիրակներ ընտրեց Համաշխարհային երկրորդ կոնգրեսի համար և ընտրեց խաղաղության պաշտպանության Սովետական կոմիտեի ընդլայնված կազմ: Պատվիրակությունը ցուցում ստացավ հավաստել խաղաղության գործի նկատմամբ մեր նվիրվածությունը և խաղաղության Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտեի Պրագայի կոնֆերենցիայի որոշումները մեր կողմից լիովին պաշտպանել:

Համաշխարհային երկրորդ կոնգրեսը, որը, Շեֆֆիլդի փոխարեն,— ուր պատվիրակներին ընդունող անգլիական կառավարությունը,— կայացավ Վարշավայում 1950 թվականի նոյեմբերին, հանդիսացավ ամբողջ աշխարհում խաղաղության կողմնակիցների ուժի և միասնության մի հզոր ցուցադրում: 82 երկրներից ժամանած ավելի քան 2.000 պատվիրակներ կազմեցին ժողովուրդների մի իսկական ասամբլեա, որ գումարվում էր միջազգային վտանգավոր բարդությունների պայմաններում, երբ Կորեայում մոլեգնում էր պատերազմը, Արևմտյան Դերմանիան ու Ցիպոնիան կանգնել էին վերադինաման ուղու վրա, սպառազինությունների մրցավազքն ուժեղանում էր և Միավորված Ազգերի Կազմակերպությունը չէր արդարացնում իր նշանակությունը:

Բայց դժվարությունն է՛լ ավելի բարձրացրեց կոնգրեսի այն որոշումների գաղափարական ու գործնական արժեքը, որոնք գործունեության մի ամբողջ ծրագիր կազմեցին խաղաղության պաշտպանության համար: Այդ ծրագիրն իր արտահայտությունը գտավ ժողովուրդներին ուղղված մանիֆեստում և Միավորված Ազգերի Կազմակերպությանն ուղղված Դիմումի մեջ:

խաղաղության Համաշխարհային խորհուրդ հիմնադրելով, համաշխարհային պատերազմ հրահրելու դեմ մղվող պայքարը թեակոխեց խաղաղության պաշտպանության համար նշված ծրագիրը կազմակերպված կերպով կենսագործելու նոր փուլ:

1951 թվականի փետրվարին խորհրդի Բեռլինի նստաշրջանը քննարկեց և ընդունեց որոշումներ, որոնք գծեցին տվյալ պայմաններում խաղաղության համար միակ ուղին՝ խաղաղության պաշտպանության, աստիճանական զինաթափման և ժողովուրդների համագործակցության մասին փոխադարձ պարտավորությունների ուղին:

Տարակույս չկա, որ խաղաղության Պակտի իրացմամբ մարդկության պատմության մեջ սկսվելու է բոլոր ժողովուրդների համագործակցության մի խաղաղ դարաշրջան,

անկախ նրանց սոցիալական սիստեմներից: Այդ երանության գիտակցությամբ բարի կամքի մարդիկ փութացին ստորագրել խաղաղության Համաշխարհային խորհրդի Դիմումը, որպեսզի մեծ տերությունների ղեկավարներին կանգնեցնեն միմյանց հանդիպելու ու համաձայնության գալու անհրաժեշտության առաջ: Սովետական Միության մեջ ամբողջ չափահաս բնակչությունը՝ գրեթե 118.000.000 մարդ, ստորագրեցին Դիմումը, որովհետև խաղաղության պաշտպանության գործը սովետական մարդկանց համար դարձել էր պարտականություն, բարոյական պարտք, կյանքի անխզելի տարր: խաղաղության գործում հենց այդպիսի լիարժեք ավանդ մուծեցին նաև ժողովրդական դեմոկրատիայի երկրները:

Ի պատասխան խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային երկրորդ կանգրեսի կոչի, ՍՍՄ Գերագույն Սովետը 1950 թվականի մարտին ընդունեց խաղաղության պաշտպանության մասին օրենք, որը պատերազմի պրոպագանդան սահմանում է որպես մի ծանրագույն և քրեական պատժելի հանցագործություն: Հունգարիան, Ռումինիան, Բուլղարիան, Չեխոսլովակիան, Լեհաստանը, Ալբանիան, Մոնղոլական Ժողովրդական Ռեսպուբլիկան ու Գերմանական Դեմոկրատական Ռեսպուբլիկան ընդունեցին նույնպիսի օրենքներ:

խաղաղության գործի համար հսկայական նշանակություն ունեն «Պրավդա»-յի թղթակցին 1951 թվականի հոկտեմբերին Ի. Վ. Ստալինի պատասխանը ատոմային ուժերի վերաբերմամբ: ՍՍՄ-ում ատոմային ուժերի տեսակներից մեկի փորձարկումը տազանապ առաջացրեց իմպերիալիստական շրջաններում իրենց երկրների անվտանգության նկատմամբ: Այդ առթիվ Ի. Վ. Ստալինն ասաց, որ «Այդպիսի տագնապի համար ոչ մի հիմք չկա», որովհետև «ԱՄՆ-ի գործիչները չեն կարող չիմանալ, որ Սովետական Միությունը ոչ միայն դեմ է ատոմային զենքի գործադրմանը, այլև կողմնակից է նրա արգելափակմանը, կողմնակից է նրա արտադրության դադարեցմանը»: Սովետական պետության ղեկավարի այս հայտարարությունը մի հսկայական ավանդ հանդիսացավ խաղաղության գործում և ուժեղ հարված հասցրեց պատերազմի հրձիգներին:

խաղաղության համար մղվող պայքարում ժողովուրդների նոր նվաճում հանդիսացան խաղաղության Համաշխարհային խորհրդի Վիեննայի սեսիայի (1951 թվականի նոյեմբերին) որոշումները, որոնք նվիրված են զինաթափման հարցին և Մերձավոր ու Միջին

Արեւելքի և Հյուսիսային Աֆրիկայի ժողովուրդների ինքնորոշման հարցին:

Այդ որոշումներին արձագանքելով կյանքում դրանք մարմնավորելու պատրաստակամությամբ, սովետական ժողովուրդը, հանձինս խաղաղության կողմնակիցների 1951 թվականի նոյեմբերին Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիա ուղարկած իր ներկայացուցիչների, վերստին իր վճռականությունը հաստատեց՝ անհողդողդ կերպով պաշտպանել խաղաղության գործը, հավատացած լինելով, որ այդ արդար գործը կհաղթի:

Օսլոյում սույն թվականի մարտի վերջին կայացավ խաղաղության Համաշխարհային հորհրդի Բյուրոյի նստաշրջանը: Նրա որոշումներում վերստին իրենց արտահայտությունը գտան ժողովուրդների կենսական ակնկալությունները, նրանց անհողդողդ կամքը՝ բոլոր ուժերով պաշտպանել խաղաղության վսեմ գործը, վիժեցնել պատերազմի իմպերիալիստական հրձիգները շարամիտ դիտավորությունները: Սեսիան ամփոփեց հինգ մեծ տերությունների միջև խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ Դիմումի տակ ստորագրությունների հավաքման համաշխարհային շարժման արդյունքները և խաղաղության կողմնակիցներին տվեց ամբողջ աշխարհում խաղաղության պահպանման ու ամրապնդման համար մղվող պայքարում մի ծավալուն ծրագիր:

«Ի. Վ. Ստալինի պատասխանը ամերիկյան թերթերի մի խումբ խմբագիրների հարցերին», որ հրապարակվեց սույն թվականի ապրիլի սկզբին, պատմական նշանակություն ունի և անգնահատելի ավանդ է խաղաղության գործում: Այդ պատասխանն է՝ ավելի է ամրապնդում բարի կամքի բոլոր մարդկանց հավատը խաղաղությունը պաշտպանելու և համաշխարհային նոր պատերազմի վտանգը խափանելու հնարավորության նկատմամբ, մի ազդակ՝ խաղաղության պաշտպանության համար է՝ ավելի անձնուրաց կերպով պայքարելու գործում: Ի. Վ. Ստալինի պատասխանը Սովետական կառավարության հետևողական խաղաղասիրական քաղաքականության ամենափայլուն մի նոր վկայությունն է:

Միջազգային կյանքի իրադարձությունների ընթացքը մեզ է՝ ավելի է համոզում, որ աշխարհի ժողովուրդները, Սովետական Միության պլավորությամբ, խաղաղության համար մղվող պայքարում արդեն հասել են նշանակալից հաջողությունների և այդ ուղղությամբ շարունակում են ընթանալ դեպի է՝ ավելի նորանոր նվաճումներ: Զիշտ է, պատերազմի վտանգը չի վերացել,

բայց կան բոլոր նշանները, որ ճգնաժամը կլուծվի արդար գործի հաղթանակով:

Խաղաղության կողմնակիցների շարժումը մեր ժամանակի ամենախոշոր փաստն է, որը նշանակում է, որ երկրագնդի բնակչության մի զգալի մասը գիտակցել է խաղաղության և նրա գաղափարների համար պայքարելու գործում մարդկանց միասնության անհրաժեշտությունը: Խաղաղության պաշտպանության գործում ռասսայական, ազգային, քաղաքական և կրոնական տարբերությունների հաղթահարումն այդ բանի լավագույն ապացույցն է: Խաղաղության համար մղվող պայքարում միավորվել է մարդկության մի հսկայական մասը, մոտավորապես 500.000.000 մարդ ստորագրել են Ստոկհոլմի Կոչի տակ և արդեն ավելի քան 600.000.000 մարդ՝ խաղաղության Պակտ կնքելու պահանջի տակ:

Այդպիսի միահամուռություն միջազգային հարաբերությունների պատմության մեջ երբեք չի եղել: Դա բացառիկ երևույթ է ըստ իր նշանակության և բարոյական տեսակետից: Պահանջելով արգելել ատոմային զենքը՝ մարդկանց մասսայական բնաշնչման զենքը, առաջին հանրաքվեն հանդիսացավ մարդկության ոգևորության աղբյուր: Իսկ երկրորդ հանրաքվեն, որը բացահայտեց ժողովուրդների վերաբերմունքը խաղաղության Պակտի գաղափարի նկատմամբ, արտահայտեց համերաշխության ոգևորությունը, և այդ ուժը, որ ոգեշնչում է խաղաղության կողմնակիցներին, չի կարող չհաղթանակել:

Պատերազմի վտանգի դեմ մղվող պայքարում ժամանակակից ժողովուրդներն ունեն և ուրիշ էական նվաճումներ: Ագրեսիան բնորոշելու ուղղությամբ իրավաբանական բոլոր ոլորտներից անցնելով, խաղաղության պաշտպանները հարցին մոտեցան գործնականապես և ագրեսիան անվանեցին զինված հարձակում՝ մեկ պետության կողմից մյուսի վրա, թեկուզ ինչ առիթով էլ լինի: Բայց ամենակարևորն այն է, որ ագրեսիվ պատերազմը ճանաչվեց որպես հանցագործություն:

Խաղաղության համար մղվող պայքարում ձեռք բերած հաջողության արդյունքների գնահատման գործում մենք մեր երկրի նկատմամբ ունեցած հպարտությամբ ենք խոսում խաղաղության գործում Սովետական Միության միշտ ավելի և ավելի աճող նշանակության մասին: ՍՍՄՄ-ը խաղաղության դրոշակակիրն է: Սովետական ժողովրդի գործունե մասնակցության շնորհիվ, մարդկության մեծ հանճար և խաղաղության համար մարտնչող առաջին մարտիկ

Ի. Վ. Ստալինի գլխավորությամբ, խաղաղության կողմնակիցների շարժման գործում մյուս երկրների ավելի և ավելի մեծ թվով մարդկանց համար բացահայտվում է ճշմարտությունը՝ նրա խաղաղ ձգտումների մասին։ Այդ ճշմարտությունը հաստատվում է մեր երկիրն այցելող բոլոր ազնիվ մարդկանց կողմից և կենսագործվում է Սովետական կառավարության կողմից միջազգային հարաբերություններում։ Մեր խոսքերը չեն տարբերվում գործից, և այդ ճշմարտությունը դառնում է բոլոր ժողովուրդների սեփականությունը։

Միևնույն ժամանակ պատերազմի հրձիգների պլաններն ու դիտավորությունները ա-

վելի և ավելի են մերկացվում՝ մարդկության առջև հրապարակ հանելով նրանց բարոյազուրկ էությունը։ Վերջին կիսամյակում ագրեսիվ կառավարությունների հեղինակությունը նկատելիորեն ընկավ, որի մասին են վկայում ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի VI (վերջին) նստաշրջանում նրանց մի շարք նախագծերի և առաջարկությունների կրած անհաջողությունները։ Ամերիկա-անգլիական բլոկի այդ անհաջողությունները հաջողություններ հանդիսացան այն ժողովուրդների համար, որոնք, Սովետական Միության գլխավորությամբ, պայքար են մղում հանուն խաղաղության՝ ամբողջ աշխարհում։

2. ՍՍՌՄ-Ի ԲՈՂՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԵՎ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄՂՎՈՂ ՊԱՅՔԱՐԻ ԳՈՐԾՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ

Մենք ցույց տվեցինք, թե կրոններին ինչպիսի նշանակություն է վերապահվում՝ աշխարհի ժողովուրդների կողմից համայն աշխարհի խաղաղության պաշտպանման գործում ձեռք բերված նվաճումների տեսակետից։ Այդ համաշխարհային ճակատում զգալի տեղ է գրավել, ինչպես տեսանք, մեր Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցին։ Սակայն իր գործունեությունը ի պաշտպանություն խաղաղության՝ նա իրականացնում է նաև այստեղ, մեր երկրի ներսում։ Խաղաղության գործին օգնում են նաև ՍՍՌՄ-ում գոյություն ունեցող մյուս բոլոր կրոնական միավորումները, որոնք ներկայացված են տվյալ կոնֆերենցիայում։ Սովետական Միության մեջ կատարված մեր ընդհանուր աշխատանքի համառոտ հանրագումարներին էլ հենց նվիրում եմ ես իմ զեկուցման հաջորդ մասը։

Դիմելով Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցու փորձին, տեսնենք, թե ինչով է արտահայտվել մեր ժողովուրդին նրա ցույց տված աջակցությունը՝ առաջինի կողմից խաղաղության համար մղվող պայքարում, բացի նրանից, ինչ է նա արել և շարունակում է անել մյուս երկրների քրիստոնեական եկեղեցիների հետ միասին։

Մեր Եկեղեցին անցյալում միշտ ժողովրդի հետ միասնական է եղել նրա լավագույն ձգտումների և ջանքերի մեջ։ Նա ժողովրդի հետ միասնական է մնում նաև այժմ՝ նոր հասարակություն և միջազգային խաղաղություն կերտելու այս դարաշրջանում։ Հանուն իր ժողովրդի բարօրության

ու փրկության՝ Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Պատրիարքի ամբիոնից վերջին երեք տարիների ընթացքում բազմիցս հնչել է Ալեքսի Պատրիարքի խաղաղասիրական ու հորդորիչ ձայնը, որով հավատացյալ ռուս ուղղափառ ժողովուրդին կոչեր է արել՝ աջակցելու խաղաղության գործին և քրիստոնեական պարտքը կատարելու աշխատանքով ու աղոթքով։

Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցին գործուն մասնակցություն ցույց տվեց խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական առաջին կոնֆերենցիային, որտեղ ինձ վիճակվեց գլխավորել եկեղեցական պատվիրակությունը։ Այդ կոնֆերենցիայում հանդես գալով ես ասացի, որ մենք՝ ռուս եկեղեցաւորականներս, քաղաքացիական պարտքի և կրոնական խղճմանքի զգացմունքից դրդված, դատապարտում ենք համաշխարհային հետադիմության հանցավոր դիտավորությունները և մեր քրիստոնեական պարտականությունն ենք համարում կոչ անել բազմազար ազնիվ կաթոլիկ ու բողոքական քահանաներին ու նրանց բազմամիլիոն հոտերին, որպեսզի նրանք պայքարեն կայնյան եղբայրասպանության դալթակղության դեմ և բոլոր ջանքերը գործադրեն խաղաղության աստվածահաճո գործի ամրապնդման վրա։

Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցին, հանձին ինձ, մտավ խաղաղության պաշտպանության Սովետական կոմիտեի կազմի մեջ, որպեսզի այս պատասխանատու ժամանակում մշտապես լինի նրա՛նց հետ, ովքեր պայքարում են

ժողովուրդների ազատության և անկախության համար, ովքեր պայքարում են փոքր ազգերի զաղութային ճնշման դեմ, գաղութային ճնշում, որն ամփոփվի է քաղաքակրթված մարդկության համար, ովքեր պայքարում են իմպերիալիստների կողմից խաղաղությունը խախտելու փորձերի դեմ:

Մեր երկրի եկեղեցական մարդիկ խաղաղության գործը պաշտպանելու պատրաստակամությամբ դիմավորեցին ատոմային զենքն արգելելու վերաբերյալ Ստոկհոլմի կոչը և այն ստորագրեցին բոլորը, մի մարդու պես, ամբողջ ժողովրդի հետ միասին, ստորագրեցին ո՛չ թե ձևականորեն, ո՛չ թե անտարբեր կերպով, այլ հանուն Քրիստոսի սիրո պատվիրանի և լի հավատով արդար գործի հաղթանակի նկատմամբ:

Կորեայում տեղի ունեցող արյունալի անցքերի առթիվ Ռուսական Եկեղեցու Պատրիարքը և Սինոդը դիմեցին ՄԱԿ-ի Անվտանգության Խորհրդին՝ կարեկցություն հայտնելով կորեական նահատակ ժողովրդի նկատմամբ և բողոքելով Կորեայում կատարվող ամերիկյան ագրեսիայի դեմ, կոչ անելով հանուն Քրիստոսի դադարեցնել անօրեն պատերազմը:

Խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երկրորդ կոնֆերենցիայում ինձ վրա, որպես Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցու ներկայացուցչի, պարտականություն ընկավ՝ լուսաբանել կոնֆերենցիայի սկզբունքային և գործնական վերաբերմունքը պատերազմի և խաղաղության հարցերի նկատմամբ. նոր պատերազմի հանցագործ հրձիգների, խաղաղության համար մղվող պայքարի հարցերի և Կորեայում տեղի ունեցող ամերիկյան ագրեսիայի նկատմամբ:

Խաղաղության համար իր անդադրում քաղաք մեր Եկեղեցին հաստատեց միահամուտ կերպով պաշտպանելով ժողովուրդների պահանջը՝ հինգ մեծ տերությունների միջև Խաղաղության Պակտ կնքելու մասին: Բոլորը՝ Պատրիարքը, եպիսկոպոսները, քահանաները և աշխարհականները 1951 թվականի սեպտեմբերին ստորագրեցին այդ բանական պահանջը, որն իր պարզորոշ նպատակով հաստատում է խաղաղության կողմնակիցների շարժման արդարացիությունը և մերկացնում է այն մարդկանց ագրեսիվ դիտավորությունները, ովքեր մինչև այժմ հրաժարվում են այդ պահանջը կատարելուց:

Խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցին, հանձին իր Պետի՝ Սրբազնագույն Պատրիարք Ալեքսիի, պաշտպանեց Խաղաղության Համաշ-

խարհային Խորհրդի կոչերը՝ սպառազինությունները կրճատելու, մարդկանց մասսայական ոչնչացման բոլոր միջոցներն արգելելու, գերմանական և յապոնական պորթլաններն անցյալում ընդունված միջազգային համաձայնությունների ոգով լուծելու, Կորեայում և այլ տեղերում պատերազմը դադարեցնելու մասին, նմանապես և բոլոր ժողովուրդներին ինքնորոշման իրավունք տալու և Խաղաղության Պակտ կնքելու մասին: Իսկ երբ ամերիկյան մարդակերներն սկսեցին բախտերիլուզիական զենք գործադրել կորեական և չին ժողովուրդների դեմ, մեր Եկեղեցին զարազին բողոք հայտնեց, որը մամուլում հրապարակվեց 1952 թվականի մարտի 21-ին:

Նվազապես Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցին քայլ առ քայլ ուղեկցում է իր ժողովրդին՝ խաղաղությունը պաշտպանելու գործում, օգնելով նրա ամրապնդմանն իր բարոյական միահամուտությամբ ու հավատացյալների համերաշխությամբ: Պատրիարքական ուղերձներում, հոգևորականության քարոզներում և մեր եկեղեցական մամուլում անդադար հնչում է մեր Եկեղեցու ձայնը՝ խաղաղության սուրբ գործը պարզաբանող, հազանագող և օրհնող ձայնը:

Քրիստոսի պատվիրաններին նույնպիսի հավատարմությամբ է խաղաղության գործը ամրապնդում նաև Վրացական Ուղղափառ Եկեղեցին: Նրա՝ վերջերս վախճանված Հայրապետը՝ Նորին Սրբություն Պատրիարք-Բաթրիկոս Կալիստոսյանը մտնում էր Խաղաղության պաշտպանության մեծ լուսավորչական և Սովետական կոմիտեների կազմի մեջ և ամենաաշխույժ կորովով մասնակցում էր նրանց բոլոր ձեռնարկումներին:

Այդ մեծ քրիստոնյայի և հայրենասերի ուղերձներն ու քարոզները տողորված էին խաղաղության հրաշունչ ոգով և հաղթանակի նկատմամբ հաստատ հավատով: Նա նշում էր, որ Վրաստանի ու Ռուսաստանի պատմությունը լի է հաղթանակներով՝ արևմուտյան նվաճողների կողմից այդ երկրները հպատակեցնելու փորձերի դեմ: Բայց այդ հաղթանակները ձեռք էին բերվում միլիոնավորների կյանքերի գնով, որին չէր կարող և չի կարող անտարբեր վերաբերվել Ուղղափառ Եկեղեցին: Այդ պատճառով էլ նա բոլոր մարդկանց կոչ է անում միաբանվել խաղաղության, սիրո և ճշմարտության ոգով, որպեսզի կանխվի նոր համաշխարհային սպանող, որը պատրաստվում է Ատլանտյան պակտի մասնակիցների կողմից:

Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցու եղբայրական համագործակցությամբ Վրաստանի

Ուղղափառ Եկեղեցին անդադրում կերպով օժանդակում է խաղաղության կողմնակիցների շարժման հաջողություններին: Ատոմային զենքն արգելելու վերաբերյալ դիմումի տակ ստորագրություններ հավաքելու ժամանակ Կալիստրատ Պատրիարք-Կաթողիկոսը և Վրաց Կաթողիկոսության ամբողջ եպիսկոպոսությունը, հանձինս հոգևորականության և Վրաց հավատացյալ հոտի, իրենց ձայնը միացրին խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային կոնգրեսի Մշտական կոմիտեի Ստոկհոլմի նստաշրջանի որոշումները պաշտպանելու վերաբերյալ Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցու Պետքերի որոշմանը:

Վրաց Եկեղեցին պաշտպանեց նաև Մոսկվայի Պատրիարքի 1950 թվականի մարտի 3-ի կողմ բոլոր տեղական Ուղղափառ Եկեղեցիներին՝ խաղաղության պաշտպանության գործում համագործակցելու մասին: Կալիստրատ Պատրիարք-Կաթողիկոսն իր պատասխանում հայտարարեց, որ եթե իմպերիալիստները խաղաղության նկատմամբ իրենց ձգտումն արտահայտում են երկրպագնդի բնակչության թիվը նվազեցնելու կողմնող մարդատեցության քարոզով, ապա այդպիսի ուսմունքին պետք է հակաթույն ծառայի Եկեղեցու մայրական խրատը:

Խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երկրորդ կոնֆերենցիայում Վրաց Ուղղափառ Եկեղեցու ներկայացուցիչ Գավրիլ եպիսկոպոսն իր ելույթում ասաց, որ իր Պատրիարքն ու հոգևորականությունը ո՛չ միայն աղոթում են խաղաղության համար, այլև իրենց համայնքներին շարունակ խաղաղ ստեղծագործական աշխատանքի են կոչում՝ հանուն ժողովրդի խաղաղության ու բարօրության:

Խաղաղության կողմնակիցների Վրացական ռեսպուբլիկական կոնֆերենցիայի պատվիրակներին հիշեցնելով անցյալում Վրաստանի վրա օտարերկրացիների կատարած արշավանքների պատճառների մասին, Կալիստրատ Պատրիարք-Կաթողիկոսն ասաց, որ Վրաց Եկեղեցին երբե՛ք չի հաշտվել ո՛չ խաղաղության խախտման, ո՛չ ազատության սահմանափակման հետ և այժմ չի կարող ջրիստոնյա անվանել նրանց, ովքեր իրենց համարում են կուլյերի առաջնորդներ, խավարում խարխափողների ուղին լուսավորողներ, տգետների դաստիարակներ ու մանուկների ուսուցիչներ, իսկ միևնույն ժամանակ թունավորված մթերքներ են վաճառում, պատրաստվում են աշխարհի ատոմային ռմբակոծության, Կորեայում կոտորում են մանուկներին, կանանց ու ծերեր-

ին և ոչնչացնում ամեն մի կյանք, նույնիսկ բուսականությունը:

Վրաց հոգևորականությունն ու համայնքները, բոլորն ինքնուրույն, ստորագրեցին խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ Համաշխարհային խորհրդի Դիմումը: Այդ մասին խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում խոսում էր Կալիստրատ Պատրիարք-Կաթողիկոսը, որն արտահայտեց հաստատ հավատ՝ խաղաղության ուժերի հաղթանակի նկատմամբ:

Այդ գործի հաղթանակի համար շատ հոգևոր եռանդ է դրել և շարունակում է դնել Հայոց Եկեղեցին, որը գլխավորում է Ամենայն Հայոց Մայրապետ Պատրիարք-Կաթողիկոս Նորին Սրբություն Գեորգ Զ-ը:

Խաղաղության կողմնակիցների Համաշխարհային առաջին կոնգրեսի ժամանակ նա ուղարկել է կոնգրեսի հասցեով իր կոնդակը, որով հայտարարում է, որ Հայոց Եկեղեցին և հայ ժողովուրդը հանդիսանում են խաղաղության եռանդուն մարտնչողները: Միաժամանակ Նորին Սրբությունը հանձնաբարեց Արևմտյան Նիկիայի թեմերի իր ներկայացուցիչ Արտավազդ արքեպիսկոպոս Սյուրմեյանին՝ Հայոց Եկեղեցու անունից հանդես գալ այդ կոնգրեսում:

Առաջին հանրաքվեի ժամանակ՝ ատոմային զենքի արգելման մասին Հայոց Եկեղեցին լրիվ միացավ Ստոկհոլմի որոշումներին, որովհետև, ինչպես հայտարարեց Գեորգ Զ. Կաթողիկոսը, «Բազմաշաղարհային ժողովրդի համար, որն անցյալում կրել է անհաշիվ տառապանքներ, չկա ավելի նվիրական երազանք, քան երկարատև խաղաղությունն է»: Նորին Սրբություն Պատրիարք-Կաթողիկոսը Ռուսեն արքեպիսկոպոս Դրամբյանի գլխավորությամբ հատուկ պատգամավորություն ուղարկեց խաղաղության պաշտպանության հարցերի վերաբերյալ քրիստոնեական բոլոր դավանանքների հոգևորականության կոնֆերենցիային, որը տեղի ունեցավ 1950 թվականի հուլիս ամսում Չեխոսլովակիայում՝ Լուզալովիցո քաղաքում:

Խաղաղության պաշտպանության Սովետական կոմիտեի կազմակերպման ժամանակվանից Հայոց Եկեղեցու Հայրապետը նրա գործունյա անդամն է հանդիսանում: Խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայի պատգամավորների առաջ նա վկայեց, որ հայ ժողովուրդը ձգտում է մյուս բոլոր ժողո-

վուրդների հետ միասին խաղաղ, համերաշխ աշխատել:

Երկրորդ հանրաքվեի եռուն շրջանում հօգուտ խաղաղության Պակտի, Հայոց Եկեղեցու Պետը դիմեց արտասահմանում ղեկերող հայ համայնքներին՝ կանխադրարարելով, որ նրանք զգուշանան կուլտուրայի թշնամիներից, որոնք ձեռնում են իբր նրա պաշտպաններ, և հանուն մարդկության հոգևոր և նյութական հաջողությունների, հետևեն խաղաղության պահպանման ճիշտ ուղուն: Մայրագույն Հովվապետի խոսքը Հայոց Եկեղեցու որդիներին և դուստրերին ազդարարում էր իր ժողովրդի, ինչպես նաև երկրագնդի բոլոր մարդկանց համար խաղաղության նկատմամբ Հայոց Եկեղեցու հաստատուն դիրքի մասին և հավատացյալներին հանձնարում էր իրենց ստորագրություններով հաստատել խաղաղության Պակտի անհրաժեշտությունը:

խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գեորգ Զ.ը պատմեց ՍՍՌՄ-ում և արտասահմանի գաղութներում, խաղաղության պաշտպանության շարժման գործում հավատացյալ հայերի ցույց տված ջերմ աջակցության մասին և հաստատ համոզմունք հայտնեց, որ խաղաղության շարժումը կհաղթանակի բռնության քաղաքականությանը:

խաղաղությունը պաշտպանելու անհրաժեշտությունը պարզապես գիտակցելով է գործում Բելոկիրնիցյան թեմակալության Հին-Միսական Եկեղեցու հոգևոր կենտրոնը: Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո վերջերս վախճանված Հովվապետի՝ Գերոնտիա եպիսկոպոսի կոչով Հին-Միսական Եկեղեցին, եպիսկոպոսությունը և աշխարհականները ստորագրեցին Ստոկհոլմի Կոչը և խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ Դիմումը: Արքեպիսկոպոս Հովվապետը հոգևորականությանն ու համայնքներին ուղղված իր ուղերձներով օգնում էր ըմբռնելու միջազգային իրադարձությունները և նրանց հորդորում էր պայքարի՝ հանուն խաղաղության սուրբ գործի: Մյուս եպիսկոպոսների հետ միասին նա պատերազմի հրձիգներին ուղղամտորեն անվանում էր սատանայի ծառաներ, որոնք շահամուլական շարժառիթներով ջանում են մարդկությանը ներքաշել մի նոր զարհուրելի սպանդի մեջ: Հին-Միսական Եկեղեցին արտահայտեց իր աջակցությունը Ռուսաց, Վրաց և Հայոց Եկեղեցիների Պատրիարքների Դիմումին և հանձինս իր եպիսկոպոսների մասնակցեց խաղաղության կողմնակիցների Քիշինյովում գումարված ռեսպուբլիկական կոնֆերենցիային և

Մոսկվայում՝ Համամիութենական կոնֆերենցիաներին: Երբ ամերիկյան ագրեսորներն սկսեցին Կորեայում գործադրել բախտերի ոլորդիական զենքը, Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Նոր-Միսական Եկեղեցու արք-

Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո հին-միսական արքեպիսկոպոս Ֆլավիանի ելույթը

եպիսկոպոս Ֆլավիանը և Արքեպիսկոպոս արանի խորհրդի անդամները վճռական բողոքով հանդես եկան այդ մեծագույն ոճիրագործության դեմ:

Լիտվական Հին-Միսական Եկեղեցին, որը չունի հոգևորական եռաստիճան քահանայապետություն, ամբողջ ժողովրդի հետ միասին ընդհանուր տաղանալ է ապրում: Հին-Միսական Եկեղեցու Գերագույն խորհրդի նախագահությունը Հին-միսական համայնքներին ուղղած իր ուղերձներում հավատացյալներին բազմիցս կոչ է արել և շարունակում է կոչ անել խաղաղության պաշտպանության գործին մասնակցելու համար: Բոլոր համայնքները միահամուռ պաշտպանեցին և՛ Ստոկհոլմի Կոչը, և՛ երեք Պատրիարքների Դիմումը, և՛ խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ պահանջը: Հին-Միսական Եկեղեցու խորհրդի նախագահ վանահայր Ֆեոդոր Սիլովիչ Կուլնեցովը մասնակցում էր խաղաղության կողմնակիցների Լիտվական ռեսպուբլիկական կոնֆե-

Պանկիժիսի և Վիլնյուսի կարգիլի եպիսկոպոս ամենապատիվ Կազիմիրաու Պալտա-րոկասի ելույթը

րենցիայի աշխատանքներին: Շատ վաճառականներ հանդես եկան հավատաշուշների առջև զեկուցումներով և քարոզներով խաղաղության համար պայքարի թեմաներով:

Քրիստոնեական միենույն ոգով են լուծվում ընթացիկ ժամանակի հարցերն ու խաղաղության պաշտպանության խնդիրները նաև մյուս հին-ծիսական եկեղեցիների՝ հին ուղղափառ քրիստոնյաների կողմից, որոնց ղեկավարում է Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո Արքեպիսկոպոս Իոաննը, հին-եղրաբանների Մոսկովյան Պրեորատենսկու միաբանության կողմից, որին ղեկավարում է հոգևոր ուսուցիչ Մաքսիմ Սերգենիչ Սերգենը և Լատվիայի հին-ծիսական համայնքի կողմից, որին գլխավորում է ուսուցչապետ Իվան Ուլյանովիչ Վակոնյան:

Սովետական Լատվիայի Հոռմեական Կաթոլիկ Եկեղեցին, հանձինս Ռիգայի միտրոպոլիտի իր գերագույն հովվապետների՝ սրբազնագույն միտրոպոլիտ Անտոնի Սպիրնկովիչի և միտրոպոլիտի տեղակալ եպիսկոպոս Պյոտր Ստրոգաի, իր հոգևորականությանն ու համայնքներին խաղաղու-

թյան պաշտպանության գործին գործուն մասնակցության ակնառու օրինակ է տալիս: Քրիստոնեական կենցաղի քարոզը և մեծ Հայրենիքի բարօրության համար ազնիվ, ժրաշան աշխատանքի կոչերը լրացվում են ամբողջ աշխարհում խաղաղություն հաստատվելու համար հասարակական աղոթքով: Երբ երևան եկավ Ստոկհոլմի Կոչը, Լատվիայի բոլոր կաթոլիկները իրենց հովվապետների հորդորանքով միացան այդ կոչին: Նրանք նույնպես միահամուտ պաշտպանեցին նաև խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ Դիմումը: Պյոտր Ստրոգա եպիսկոպոսը խաղաղության կողմնակիցների Լատվիական ռեսպուբլիկական կոնֆերենցիայում ներկայացնում էր Կաթոլիկ եկեղեցին. նա էլ մասնակցում էր Մոսկվայում գումարված խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայի աշխատանքին: Դատապարտելով նոր պատերազմի նախապատրաստումը որպես քրիստոնեական բարոյախոսության դեմ կատարվող ոճրագործություն, Լատվիայի կաթոլիկները միասնական են մեր երկրի ամբողջ ժողովրդի հետ և ամբողջ աշխարհի կաթոլիկներին կոչ են անում պաշտպանելու խաղաղության ընդհանուր գործը: Այդ մասին էր խոսում եպիսկոպոս Պյոտր Ստրոգա խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում:

Սովետական Լիտվայի կաթոլիկները, որոնց ղեկավարում են Պանկիժիսի և Վիլնյուսի եպիսկոպոս Կազիմիրաու Պալտարոկասը, կանոնիկոս Իոզաս Ստանկևիչուսը և կանոնիկոս Պյատրաս Մայժյալիսը, միացել են խաղաղության համար մղվող պայքարի ընդհանուր ճակատին: «Շոր տերենները թափվում են, կենդանի տերենները ավելի երկար են ապրում,— ասվում է հոգևորականությանն ուղղված Կառնասի թեմակալ առաջնորդարանի դիմումներից մեկում:— Մենք ընթանում ենք կենդանի տերենների հետ: Մենք աղոթում և աղոթելու ենք ամբողջ կյանքի ընթացքի համար, նրանց համար, ովքեր ստեղծում են նոր կյանք, իրազործում են սոցիալական մեծ բարեփոխումներ և պայքարում են հանուն ճշմարտության ու խաղաղության»: Համաշխարհային երկու պատերազմների վկանները լինելով, Լիտվայի կաթոլիկները կրել են նրանց բոլոր սարսափի հետևանքները և խաղաղությունը նույնպես թանկ է նրանց համար, ինչպես և բոլորի համար:

Կառնասի թեմակալ առաջնորդարանի կառավարիչ, Կայրյադոդի և Վիլկավիլյայի թեմակալ առաջնորդարանների կանոնիկոս Ի. Ստանկևիչուսը մասնակցում էր խաղա-

ղության կողմնակիցների Համամիութենական երկրորդ կոնֆերենցիային, որտեղից վերադառնալուց հետո ռադիոյի միջոցով ճառով դիմեց Իտալիայի կաթոլիկներին, Իտալական կաթոլիկներին մի շարք դիմումներ են ուղղել Սովետական Լիտվայի կաթոլիկյան գործիչները ևս: Եպիսկոպոս Կ. Պալտարոկասը և կանոնիկոս Ստանկևիչուսը Լիտվայի կաթոլիկ Եկեղեցու ներկայացուցիչներն էին խաղաղության կողմնակիցների 1951 թվականի սեպտեմբերին գումարված ռեսպուբլիկական կոնֆերենցիայում, որտեղ կանոնիկոս Ի. Ստանկևիչուսն ընտրվեց խաղաղության պաշտպանության ռեսպուբլիկական կոմիտեի անդամ: Եպիսկոպոս Կադիմիերաս Պալտարոկասն ու քահանա Ա. Շիլլինգասը Լիտվայի կաթոլիկների ներկայացուցիչներն էին խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում: Կոնֆերենցիայի որոշումները նրանք լայնորեն ժողովրդականացնում էին հոգևորականության և համայնքների շրջանում՝ թեմակալ առաջնորդների կոնֆերենցիաներում:

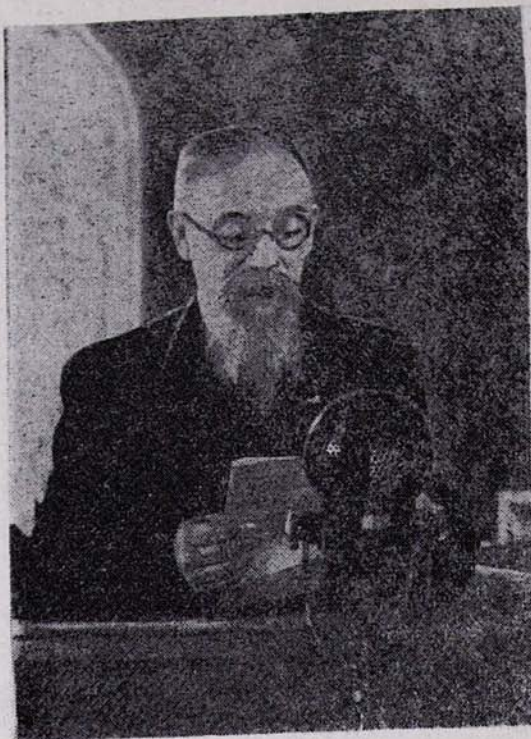
խաղաղության պաշտպանության համար իր աշխատանքը մեծ ոգևորությամբ է կատարում Լատվիական ՍՍՌ-ում՝ արքեպիսկոպոս Գուստավ Տուրսի կողմից գլխավորվող Ավետարանական-Լուսերական Եկեղեցին: Նա, ելնելով Ավետարանական ուսմունքի հիմունքներից, քարոզում է, որ յուրաքանչյուր մարդ պետք է ձգտի խաղաղության՝ հանուն կուլտուրայի պահպանման ու զարգացման, հանուն իր ժողովրդի և հայրենիքի: Հանուն խաղաղության պայքարի բոլոր նշանավոր իրադարձություններն աչքի են ընկել Լատվիայի լուսերականների գործուն մասնակցությամբ: Երբ հանդես եկավ Ստոկհոլմի Կոչը, Եկեղեցու նախագահ արքեպիսկոպոս Գ. Տուրսը իր Եկեղեցու ոչ միայն հոգևորականությանը և համայնքներին, այլև Եվեդիայի ու Ֆինլանդիայի լուսերական արքեպիսկոպոսներին կոչ արեց՝ պաշտպանելու Ստոկհոլմի Կոչի պահանջները: Նա նմանապես Ռուսաց, Վրաց և Հայոց Եկեղեցիների Պետերին հաղորդեց նրանց Դիմումին իր Եկեղեցու միանալու մասին: խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երկրորդ կոնֆերենցիայում արքեպիսկոպոս Գ. Տուրսը մի ճառով ելույթ ունեցավ խաղաղության պաշտպանության գործում իր Եկեղեցու գործունեության մասին և ընտրվեց խաղաղության պաշտպանության Սովետական կոմիտեի կազմի մեջ: Եկեղեցու Գերագույն վարչությունը հոգևորականության և հավատացյալների մեջ մեծ գործ էր կատարում

Էստոնական ՍՍՌ Ավետարանական-Լուսերական Եկեղեցու արքեպիսկոպոս առնանապատիվ Յան Կիյվիտի ելույթը

րում խաղաղության Համաշխարհային Խորհրդի Բեռլինի նստաշրջանի որոշումները պարզաբանելու ուղղությամբ: Ամբողջ եկեղեցին պաշտպանեց խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ Դիմումը: Արքեպիսկոպոս Գ. Տուրսը մասնակցեց խաղաղության կողմնակիցների ռեսպուբլիկական կոնֆերենցիային և ընտրվեց Մոսկվայում գումարվելիք Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայի պատվիրակ: Նա ռադիոյի միջոցով ողջունեց նոյեմբերի 30-ին Ստոկհոլմում գումարված խաղաղության կողմնակիցների Սկանդինավյան կոնֆերենցիան:

Էստոնական ՍՍՌ-ում Ավետարանական-Լուսերական Եկեղեցին, որին գլխավորում է արքեպիսկոպոս Յան Կիյվիտը, նույնպես խոշոր աշխատանք է կատարում խաղաղության համար մղվող պայքարի ասպարեզում: Այդ աշխատանքի մի կարևորագույն տարրը հանդիսանում է հասարակական աղոթքը, որը հավատացյալներին բացահայտում է ավերիչ ուժերի ներգործությունը և մարմնավորվող խաղաղության ստեղծարար գաղափարները: Հոգևորականությունն ու հա-

Ավետարանական Քրիստոնյա-Մկրտչական-ների Համամիութենական Խորհրդի նախագահ Յակով Իվանովիչ Ժիդկովի ելույթը

վատացյալները, ժողովրդի հետ միասին, շատ տառապեցին անցյալ պատերազմում և այժմ քրիստոնեական խանդավառությամբ են աշխատանքին մասնակցում, դարմանելով պատերազմի հասցրած վերքերը: Քրիստոնյաների միավորող ուժը, — հիշեցնում էր իր համայնքին արքեպիսկոպոս Յան Կիլվիտը 1950 թվականի մարտի 1-ին, — չի կարող ազդեցություն չգործել հօգուտ ընդհանուր խաղաղության, եթե նրանց սերը կենդանի է և սիրո ու խաղաղության ակունքների կապը՝ անվթառ: Ստոկհոլմյան հանրաքվեի օրերին էստոնիայի Ավետարանական-Լուտերական ամբողջ Եկեղեցին միացավ Ստոկհոլմի պահանջներին և միևնույն բանին էլ կոչ արեց ռեֆորմատորական բոլոր եկեղեցիներին: Սինդիկոլորոշման հիման վրա, արքեպիսկոպոս Յան Կիլվիտը միևնույն տարվա հուլիսին դիմեց Շվեդիայի և Ֆինլանդիայի Ավետարանական-Լուտերական Եկեղեցու արքեպիսկոպոսներին՝ Ստոկհոլմի Կոչին միանալու հրավերով: Օգոստոսին Սինդիկոլորոշման կերպով պաշտպանեց երեք Պատ-

րիարքների Դիմումը և ինքը դիմեց ամբողջ աշխարհի քրիստոնյաներին՝ կոչ անելով միանալ խաղաղության համար մղվող պայքարի գործին: Խաղաղության կողմնակիցների ռեսպուբլիկական և Համամիութենական կոնֆերենցիաների որոշումները, որոնց աշխատանքին գործուն կերպով մասնակցում էին էստոնիայի Ավետարանական-Լուտերական Եկեղեցու ներկայացուցիչները, գեկուցումների և քարոզների միջոցով լայնորեն տարածվում էին հոգևորականության և հավատացյալների մեջ: էստոնիայի բոլոր Լուտերականները միահամուռ պաշտպանում էին խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ խաղաղության Համաշխարհային Խորհրդի Դիմումը:

Ձգտելով ամենքի հետ հաշտության, էստոնական ՍՍՌ Մեթոդիստների Եկեղեցին, որին ղեկավարում է Հոգևոր Վերատեսուչ Մարտին Յանովիչ Կուլգրեն, պաշտպանում է հասարակական բոլոր ձեռնարկումները՝ հանուն խաղաղության պաշտպանության, աղոթում է խաղաղության համար և իր հետևորդներին հորդորում է խաղաղության գործին նպաստել անձնվեր աշխատանքով, ի բարօրություն Հայրենիքի:

Խաղաղության ամրապնդման ընդհանուր գործում լայն մասնակցություն ունի Ավետարանական Քրիստոնյա-Մկրտչականների Համամիութենական Խորհուրդը, որին գլխավորում է Յակով Իվանովիչ Ժիդկովը: Խաղաղության համար մղվող պայքարի հարցերի վերաբերյալ բացատրական աշխատանքը հավատացյալների մեջ կատարվում է, գլխավորապես, աղոթաժողովներում, և այդ աշխատանքի նպատակն է հավատացյալներին ուղղել դեպի խաղաղության կողմնակիցների շարժման ընդհանուր հունը: Խաղաղության համար մղվող պայքարին Սովետական Միության մկրտչականների մասնակցությունը նշող ձեռնարկումների ցանկը չափազանց մեծ է: Նրա մեջ մտնում են Ավետարանական Քրիստոնյա-Մկրտչականների միության Դիմումը՝ Փարիզում խաղաղության կողմնակիցների կոնգրես գումարվելու առթիվ, Ստոկհոլմի Կոչի հայտարարություն-պատասխանը, ՄԱԿ-ի Անվտանգության Խորհրդին ուղղված բողոքը Կորեայի խաղաղ բնակչությանը ուժակոծելու դեմ, երեք Պատրիարքների Դիմումին միանալը, Ավետարանական Քրիստոնյա-Մկրտչականների Համամիութենական Խորհրդի ներկայացուցիչ Յակով Ի. Ժիդկովի ելույթները խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական կոնֆերենցիաներում, ռադիոյի միջոցով նրա դիմումները ամբողջ աշխարհի մկրտչականներին և

կրակոտ բողոքը Կորեայում բակտերիոլոգիական պատերազմ մղելու դեմ:

Խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում Յակով Ի. Ժորկովը խոսեց խաղաղության պաշտպանության գործում մեր երկրի բոլոր քրիստոնյաների հետ մկրտականների միասնական լինելու մասին և ավստոսանք արտահայտեց՝ արտասահմանյան քրիստոնյաների մեջ այդպիսի միասնություն չլինելու առթիվ: Ձգտելով խաղաղության պաշտպանության գործում նրանց միասնականացնել, Ավետարանական Քրիստոնյա-Մկրտականների Համամիութենական Խորհուրդը ընդարձակ գրադրություն է վարում Անգլիայի և Ամերիկայի հավատակիցների հետ, որոնց մեջ քիչ չեն նրանց քաղաքականության պատասխանատու ղեկավարներից:

Շաբաթական յոթերորդ օրվա Ադվենտիստների Համամիութենական Խորհուրդը, իր հանգուցյալ նախագահ Գրիգորի հետ, ինչպես և նրա այժմյան նախագահ Պավել Անդրեևիչ Մացանովը, հավատացյալներին ուղղված իրենց ուղերձներով և խաղաղության մասին քարոզներով իրենց լուսնն են մուծել և շարունակում են մուծել խաղաղության համար ամբողջ սովետական ժողովրդի մղած ընդհանուր պայքարի գործում: Համամիութենական Խորհուրդը իր ժամանակին ճշգրտվանքով միացավ երեք Պատրիարքների ամբողջ աշխարհի քրիստոնյաներին ուղղված Դիմումին:

Հոգևորական քրիստոնյաների Մոլոկանյան համայնքները Բաբվում (համայնքի Գործադիր Խորհրդի նախագահն է Իվան Մատվեևիչ Մոնանկոն) և Թրիխսիում (նախագահն է Ալեքսեյ Մաքսիմովիչ Ռեմիզովը) խաղաղության պաշտպանության իրենց ամենօրյա աշխատանքում հոգով միասնական են ՍՍՄԲ բոլոր հավատացյալների հետ, այդ գործում ղեկավարելով իրենց համայնքները:

Անդրկարպատիայում Ռեֆորմատորական (Կալվինիստական) Եկեղեցին, ավագ ղեկան Ադալբերտ Ֆեդորովիչ Գենչիի գլխավորությամբ, խաղաղությանը նվիրված մի շարք պատարագներում և քարոզներում պաշտպանում է խաղաղության պահպանության համաժողովրդական սրբազան գործը:

Մեր երկրի հավատացյալ հրեաները, սովետական ժողովրդի հետ միասին, նույնպես ձգտում են կանխել պատերազմը: Մոսկվայի հրեական կրոնական համայնքը, որի ղեկավարն է ռաբբի Սուլմոն Միխայլովիչ Շլիֆերը, ակտիվորեն մասնակցեց Ստոկհոլմի Կոնֆերանսին և խաղաղության Պակտ կնքելու վե-

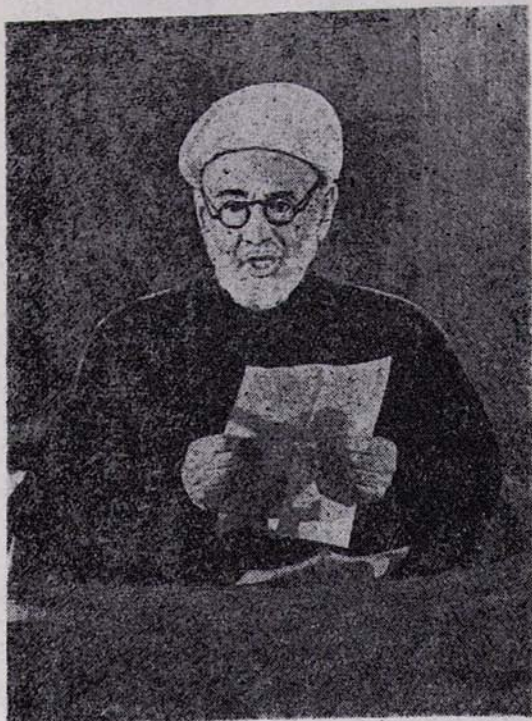

Մոսկվայի Խմբագրերգական Սինագոգայի ռաբբի և Հրեական Կրոնական Համայնքի նախագահ Ս. Մ. Շլիֆերի ելույթը

րաբբիյալ խաղաղության Համաշխարհային Խորհրդի Դիմումի տակ ստորագրությունների հավաքման գործին: Խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում համայնքի ներկայացուցիչն էր համայնքի նախագահ ռաբբի Ս. Մ. Շլիֆերը: Հենց նա էլ իր քարոզներում բացահայտում է խաղաղության և խաղաղության համար մղվող հարցերը:

Նույն ոգով է իր աշխատանքը կատարում նաև Կիևի հրեական կրոնական համայնքը, որին ղեկավարում է ռաբբի Ի. Գ. Շեխտմանը, որը հաճախ հանդես է գալիս հավատացյալ հրեաների առջև ճառերով հօգուտ խաղաղության պաշտպանության:

Խաղաղության կողմնակիցների շարժման նպատակներին ամբողջովին համամիտ են Սովետական Միության մոսկովյանները: ՍՍՄԲ Եվրոպական մասի և Միերի մոսկովյանների մուֆտի՝ Հոգևոր վարչության Նախագահ Ալ-Հաֆիզ Կալյամովյա Շաքիր իրն Շեյխ ուլ-Իսլամ Խիալեդդինովի ղեկավարությամբ մոսկովյանական հոգևորականությունը հավատացյալների մեջ լայն գործունեու-

Անդրկովկասի և Ադրբեջանի Մուսուլմանների Հոգևոր Վարչության նախագահ Ենյիս ուլ-Իսլամ Ալի-Ջադե Ախունդ Աղա Ջավադ Օղլու ելույթը

Թյուն է ծավալել հոգևոր խաղաղության պաշտպանության: Բոլոր մուսուլմաններին կոչվե՞ր արվել ստորագրելու Ստոկհոլմի Կոչը: Նրանց մեջ վառ արձագանք գտավ նաև հաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ պահանջը: Հանձին մուֆտի խիալեղդինովի Սովետական Միության Եվրոպական մասի և Սիրիայի մուսուլմանները հաղաղության կոչմանակիցների Համամիութենական երկրորդ կոնֆերենցիայում իրենց ձայնը տվեցին ի պաշտպանություն խաղաղության: 1951 թվականի հուլիս ամսին մուֆտի խիալեղդինովը Մոսկվայում ռադիոյի միջոցով ելույթ ունեցավ մի կոչով, որն ուղղված էր աշխարհի բոլոր մուսուլմաններին և առանձնապես թյուրքական մուսուլմաններին, որոնց որդիներն ու եղբայրներն ուղարկվում են Կորեա, որպեսզի ամերիկյան կապիտալիստների շահերի համար կոտորեն խաղաղ մարդկանց: հաղաղության կոչմանակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայում մուֆտի խիալեղդինովն առաջ, Բեյսանկանայի, որպեսզի Թյուրքիայի, Պակիստանի, Եգիպտո-

սի, Իրանի և մուսուլմանական մյուս երկրների մուսուլմանները խաղաղության համար մղվող պայքարին միանային նույնպիսի ակտիվությամբ, ինչպես սովետական մուսուլմաններն են միացել:

Անդրկովկասի մուսուլմանները, Հոգևոր Վարչության նախագահ Ենյիս ուլ-Իսլամ Ալի-Ջադե Ախունդ Աղա Ջավադ Օղլու ղեկավարությամբ նույնպես ընթանում են խաղաղության պաշտպանների առաջին շարքերում: Նրանք միահամուռ պաշտպանեցին Ստոկհոլմի Կոչը և հաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ Դիմումը: Նրանց Հոգևոր Պետը մասնակցել է հաղաղության կոնֆերենցիաների ռեսպուբլիկական կոնֆերենցիային և Համամիութենական երկու կոնֆերենցիաներին, ռադիոյի միջոցով դիմել է Թյուրքիայի և մյուս երկրների մուսուլմաններին, կոչ անելով պայքարել իրենց երկրների ժողովուրդներին պատերազմի մեջ ներքաշելու ուղղությամբ անգլո-ամերիկյան իմպերիալիստների փորձերի դեմ:

Միևնույն ուղղությամբ են գործում նաև Միջին Ասիայի և Ղազախստանի մուսուլմանները՝ մուֆտի Իշան-Բաբախան իբն Աբդուլ-Մաջիդ-Նանի ղեկավարությամբ: Հոգևորականությանն ու հավատացյալ մուսուլմաններին ուղղված նրա դիմումները նպաստեցին նրանց միջև երկու հանրաքվեները անցկացնելու գործին: Նա բազմիցս ռադիոյով դիմել է նաև Իրանի, Աֆղանիստանի, Պակիստանի, Թյուրքիայի, Արաբիայի և մյուս երկրների մուսուլմաններին, կոչ անելով նպաստել Կորեայում մղվող շարագործ պատերազմի ամենաարագ ավարտմանը, հաղաղության կոչմանակիցների Համամիութենական երրորդ կոնֆերենցիայից հետո Միջին Ասիայի և Ղազախստանի մուսուլմանների մեջ մեծ աշխատանք է կատարվել այդ կոնֆերենցիայի որոշումները բացատրելու ուղղությամբ:

Հյուսիսային Կովկասի և Դաղստանի մուսուլմանների Հոգևոր Վարչությունը, մուֆտիի պաշտոնակատար Նախագահ Մահմեդ Հաջի Ղուբբանովի ղլխավորությամբ դիմել է հավատացյալներին՝ ամբողջ աշխարհում խաղաղության պահպանման համար մղվող պայքարի սրբազան պարտքը կատարելու վերաբերյալ բազմիցս կոչերով:

հաղաղության համար մղվող պայքարին գործունե կերպով մասնակցում են Արևելյան Միջին և Բուլղարականները: Առաջին և երկրորդ հանրաքվեների ժամանակաշրջաններում նրանց լամաներն ու Կենտրոնական Հոգևոր Վարչության անդամները լայն բացատրական աշխատանք կատարեցին հավատացյալ բուլղարականների շրջանում: Իսկ ՍՍՌՄ-ում՝ բուլղարական հոգևորականու-

ՍՍՌՄ Բուրգայականների կենտրոնական
Հոգևոր վարչության նախագահ Բանբիդո-
խամբո Լամա Դարմաև Լոբսան-Նիմայի
Ելույթը

թյան ղեկավար Բանբիդո-խամբո Լամա Դարմաև Լոբսան-Նիման մասնակցել է խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական երկրորդ և երրորդ կոնֆերենցիաներին և ռադիոյի միջոցով դիմել է մյուս երկրների բուրգայական հոգևորականությանը՝ խաղաղության համար պայքարելու կոչերով:

Աչքի անց կացնելով ՍՍՌՄ-ում գոյություն ունեցող քրիստոնեական եկեղեցիների և կրոնական մյուս միավորումների կողմից խաղաղության պաշտպանության համար կատարվող գործունեության հանրագումարները, մենք պետք է ասենք, որ այդ գործունեության արդյունքներն անբաժանելի են այն նվաճումներից, որոնց շնորհիվ մեր երկիրը դիմակայում է խաղաղության և մարդկության թշնամիներին: Նախ և առաջ, այդ մեր բազմազգ Պետության միաձուլվ միասնականությունն է, մեր Պետության, որը չգիտե ազգային կամ կրոնական թշնամություն իր ժողովուրդների միջև: Սովետական Միության կազմի մեջ մտնող բոլոր ժողովուրդներն ունեն հավասար իրավունքներ և նրանք բոլորը գնում են իրենց ազգային կուլ-

տուրան և անտեսական բարեկեցությունը զարգացնելու ուղիով: Դեռ ավելին, նրանց փոխհարաբերությունների հիմքն է կազմում փոխադարձ օգնության անխախտելի օրենքը, որը որոշվում է այս կամ այն ազգի առավելագույն հնարավորություններով: Այդ տեսակետից գլխավոր օրինակը տալիս է մեր մեծ ռուս ժողովուրդը: Այդ պատճառով Սովետական Միությունը ժողովուրդների խաղաղ բարեկամության ակնբախ օրինակ է հանդիսանում ողջ աշխարհի համար: Դրանում է վայանում նրա ուժը նաև միջազգային խաղաղության համար մղվող պայքարում:

Սովետական ժողովրդի բարոյական միասնության գործոններից մեկն է հանդիսանում Սովետական Միության եկեղեցիների և կրոնական միավորումների բունած հայրենասիրական դիրքը: Մենք՝ հավատացյալ մարդիկս, մասնակցում ենք երկրի կյանքին, ինչպես և խաղաղության համար մղվող պայքարին՝ ոչ միայն մեր աշխատանքով ու քաղաքացիական պարտականություններն օրինակելիորեն կատարելով, այլև մեր այն հավատով, որ բարին կհաղթի չարին, որ արդարու-

Ռումինական Ուղղափառ եկեղեցու ներկայացուցիչ ամենապատիվ Սեբաստիան միաբույրի ելույթը

թյունն ու խաղաղությունը վերջնականապես կհաստատվեն աշխարհում:

Այդ հավատը մեզ համար ջանքերի աղբյուր է հանդիսանում, ջանքեր, որոնք շարունակ նպատակ ունեն հաղթահարելու մարդկային համալուծությունը, որի մեջ է մարդկանց երկ-պառակող վեճերի ու կոիվների արմատը:

Մարդկային համալուծությունն է ծնել նաև սոցիալ-տնտեսական այն անարդարությունը, որից ծագում են պատերազմները: Ուստի ժամանակակից իմպերիալիստների պատե-րազմական դիտավորությունների դեմ մղվող պայքարը սերտորեն կապված է կյանքի առավել կատարյալ կարգ ստեղծելու համար

մղվող պայքարի հետ, այնպիսի կարգ, որը բացառում է թշնամանքն ու բռնությունը. իսկ կրոնի համար՝ հանուն խաղաղության մղվող պայքարն անբաժանելի է առավել կատար-յալ մարդ դաստիարակելուց, որն ընդունակ է նման կարգ ստեղծելու և պաշտպանելու:

Այդ պայքարի պտուղները մաս առ մաս թափանցում են հասարակության և ժողո-վրդի բարոյական կերպարի մեջ, ներշնչում են նրան հայրենասիրություն, արիություն, աշխատասիրություն, ինքնագոհություն և բա-րոյական արժեքի են վերածում նվիրվածու-թյունը Հայրենիքին ու ընդհանրական խաղա-ղության գործին:

3. ՍՍՌԽ ԵԿԵՂԵՑՒՆԵՐԻ ՈՒ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԱՌՋԵՎ ՇԱՌԱՅԱՄ ՀԵՏԱԳԱ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ԱՅՂ ԱՍՊԱՐԵԶՈՒՄ

Խաղաղության համար մղվող պայքարում մեր ժողովրդի ձեռք բերած նվաճումները մեծ են: Դրանք ունեն թե՛ նյութական թե՛ բարոյական արտահայտություն. մեծ կա-ռուցումները բաց են անում խաղաղ կյանքի հեռանկարներ, իսկ մեր ժողովրդի հոգեկան միաձուլվածությունը պսակվում է միտա-հույթով՝ իր ուժերի նկատմամբ: Մեր ամ-բողջ երկիրը խաղաղության ամրոց է ներ-կայացնում:

Սակայն արդարության և ուժի դիտակցու-մը մեզ հիմք չի տալիս մեկուսանալու մեր ներքին կյանքում, որովհետև չափից անցել են պատերազմի կողմնակիցների նկրտում-ները, որոնք հնարել են միայն մարդկանց ոչնչացնելու էժան եղանակ, առանց ձեռք տալու նրանց նյութական սեփականությունը:

Այդ դիտավորություններում մարդատյա-ցության այնպիսի մի վիճ է կանգնած մեր դեմ, շարովյալն այնպիսի մի բարձունք, որ-պիսին մարդիկ չեն տեսել աշխարհի ստեղ-ծագործությունից մինչև այժմ:

Այդպիսով, վտանգը չափազանց մեծ է, որ վարելի լինի հանգստանալ ձեռք բե-րված արդյունքներով կամ թուլացնել խաղա-ղության համար մղվող պայքարը: Ընդհա-կառակը, հարկավոր է, որ մենք բոլորս ու-ժեղացնենք լարվածությունը և զինվենք համ-բերությանը ու տոկոսնությունը:

Ամենից առաջ պետք է ընդունել, որ մեր կողմից մինչև այժմ կատարվածը գեղեցիկ բո-լորը չէ, ինչ հնարավոր ու անհրաժեշտ է կատարել, ուստի մենք պետք է բազմա-պատկենք մեր ջանքերը խաղաղությունը պաշտպանելու համար:

Իսկ ի՞նչ խնդիրներ են այդ ասպարեզում կանգնած մեր երկրի եկեղեցիների ու կրո-նական միավորումների առջև:

Դժվարին և ահարկու հանգամանքներում թերևս հավատացյալներից ոմանք հակա-միտ կլինեն գալթակղվելու և ցանկանալու մեկուսանալ իրենց բարեպաշտության մեջ, հեռանալ արտաքին պայքարից և նվիրվել իրենց ներքին աշխարհին: Այդ այն հե-ռացումը չէ մարդկային ունայնությունից, որը որոշ պայմաններում առաջներում ստեղ-ծում էր բարոյական ուժերի հզոր աղբյու-րներ՝ չարի դեմ հենց նույն մարդկային աշ-խարհում կռվելու համար: Արդի պայման-ներում ամեն մի հեռացում իրականություն-ից այժմ կնշանակի ոչ այլ ինչ, եթե ոչ պասսիվ վերաբերմունք աշխարհում իշխող շարության նկատմամբ: Նույն վարդին է պատկանում նաև որոշ հավատացյալների խոսափումը մեր ժամանակում պատերազմի վտանգի դեմ պայքարելուց. այդ խոսա-փումը հավասարազոր է պատերազմի ան-խոսափելիության ընդունելուն:

Այստեղից էլ խնդիր է ծագում. հավա-տացյալների երեսը դարձնել դեպի ընթացիկ կյանքը, որի դասերը պարտադիր են բոլորի համար, և կոչ անել հավատացյալներին՝ գործուն մասնակցություն ցույց տալու կյանքում, իրենց պարտքը կատարելու մեր-ձավորների, հասարակության, հայրենիքի և երկրի վրա բոլոր մարդկանց նկատմամբ:

Այդպիսի կոչի հիմնական միջոցներ կա-րող են ծառայել հոտին ուղղվելիք ուղերձ-ները և քարոզները խաղաղության և նրան հասնելու ուղիների մասին թեմայով: Նույն այդ նպատակին պետք է ծառայեն նաև ե-կեղեցական հրատարակությունները, որտեղ դրանք գոյություն ունեն: Դրանց մեջ պետք է տպագրել հոգևածներ ու զանազան նյու-թեր, որոնք լայնորեն լուսաբանում են խա-ղաղության համար մղվող պայքարի զար-գացումը, նրա դժվարություններն ու հաջո-

Ավստրիայի Հիմ-Կաթոլիկ եկեղեցու ներկայացուցիչ, սինդոդի անդամ, պրոֆ. Ֆրանց Բաբենյակի Ելույթը

ղությունները, պետք է ցույց տալ, թե ինչպես հավատացյալները մասնակցություն են ունենում այդ պայքարում և բացահայտել նրանց առջև այդ պայքարի հերթական խնդիրները:

Մեր երկրի եկեղեցիների և կրոնական միավորումների գործունեության մեջ հատուկ տեղ պետք է գրավի աշակցություն ցույց տալը հասարակական այն ձեռնարկումներին, որոնք նկատի ունեն միջազգային խաղաղության ամրապնդումը: Ամեն մի գործում, լինի դա համաժողովրդական հարցում հոգուտ որևէ համաձայնության, պահանջի, բողոքի կամ դաշինքի, աշխատանքային ներդրում շինարարության մեջ, թե այլ բան, — ամենուրեք հավատացյալ մարդիկ կարող են և պետք է կիրառում գտնեն բոլոր ուժերի համար, եթե այդ պահանջում է խաղաղության պաշտպանման շահը: Հանուն այդ մեծ նպատակի՝ մենք չպետք է քամահրենք ո՛չ խոսքը, ո՛չ գործը, ո՛չ նույնիսկ տրամադրությունը, եթե այդ կարող է դրական ազդեցություն գործել շրջապատողների վրա:

Այն տրամադրությունը, որով մենք հա-

վաքվեցինք այստեղ և որով մենք կցրվենք այստեղից, հարկավոր է նույնպես օգտագործել որպես խաղաղության համար մղվող պայքարի զենք: Դրա համար կա կիրառման կետ: Բոլոր քրիստոնեական եկեղեցիները և կրոնական միավորումները, որոնք ներկայացված են այս կոնֆերենցիայում, անկասկած իրենց հավատակիցներն ունեն Սովետական Միության սահմաններից դուրս: Եվ այդ հանգամանքը յուրաքանչյուր եկեղեցու վրա, յուրաքանչյուր կրոնական միավորման վրա խնդիր է դնում՝ կոչ անել արտասահմանում գտնվող իրենց հավատակից եղբայրներին խաղաղության համար գործուն պայքար մղելու իրենց երկրներում, որովհետև պատերազմը սպառնում է բոլոր ժողովուրդներին:

Խաղաղության քարոզի հետ պետք է կապակցել նաև հայրենասիրության կամ հայրենիքի սիրո դաստիարակումը: Այդ զգացմունքը, որը սաստկանում է Աստու հանդես շնորհակալությամբ ժողովրդական ընտանիքի անդամ լինելու բարիքի համար, յուրաքանչյուր ազգի հոգեկան ունյութական զարգացման հիմքն է կազմում: Նույն այդ զգացմունքը ո՛չ միայն մեզ ոգեշնչում է հասարակա-

Ֆինլանդիայից ժամանած հյուր, բարձրապատիվ նույնի Միխայիլ Միխայլի Ելույթը

Հովանդիայի Ռեֆորմիստական Եկեղեցու հովիվ, Խաղաղության Համաշխարհային Խորհրդի անդամ, բարձրապատիվ Հուգո Վան-Դալենի ելույթը

կան աշխատանքի և սխրագործությունների կատարելու, այլև դրանք բարձրացնում, հասցնում է մինչև անձնագործության:

Անհրաժեշտություն չկա խոսելու այն մասին, թե կրոնը, բացահայտելով մարդու մեջ Աստծու կերպարը, դաստիարակում և ամրապնդում է մարդկանց մեջ մարդկային արժանապատվության գիտակցությունը:

Արդյոք դրանից չի՞ հետևում մի խնդիր՝ սատարել հավատացյալների մեջ այդ արժանապատվությունը և այն ամրապնդել մերձավորի արժանապատվության նկատմամբ տածվող սիրո և հարգանքի զգացումով: Կրոնական ազդեցությունն ամրապնդում է մարդկային հարաբերությունները եղբայրության բարոյական կապերով:

Եղբայրության գաղափարը, հայրենասիրության հետ զուգորդված, անխուսափելիորեն վերածվում է ժողովուրդների իրավահավասարության գաղափարին, որը ոչ տեղ է տալիս և ոչ էլ հիմք ազգային բացառիկության համար: Ընդհակառակը, այդ գաղափարը պահանջում է հարգանք դնել ուրիշ ազգեր, ժխտում է ազգային ճնշումը և առաջ է բերում բարեկամություն ու համագործակցություն ժողովուրդների միջև: Հավատաց-

յալների առաջ բացահայտել մարդկանց միջև ու ժողովուրդների միջև եղած բարոյական հիմունքները, քարոզել փոխադարձ հարգանք ու խաղաղություն՝ որպես այդ հարաբերությունների հիմքը — այդ էլ հենց հավատացյալ մարդկանց կրոնական դաստիարակման կարևորագույն խնդիրն է հանդիսանում:

Սիրո և եղբայրության քարոզին հաջորդում է ոչ պակաս կարևոր խնդիր՝ հանդես բերել հավատացյալների պատշաճ վերաբերմունք դաժանության, ճնշման ու հալածանքի դեմ: Հերի նկատմամբ, որի նպատակը պետք է լինի այդ զոհերին բարոյական կամ նյութական օգնություն ցույց տալը: Լինելով կրոնական պարտքի արտահայտություն, այդ օգնությունը կարող է հանդիսանալ նաև հասարակական խնդիր:

Մենք մանրամասնորեն չենք խոսում անձնական և հասարակական աղոթքի անհրաժեշտության մասին: Այդ հզորագույն հոգևոր զինքը հանդես է բերում իր գործունեությունը հավատացյալների ազատ միավորման մեջ, որոնք, միևնույն է, կանգնած են արդյոք տաճարներում, թե՞ աղոթում են իրենց բնակա-

Անտիոքի Հույն-Օրթոդոքս Պատրիարքության Երեկայացուցիչ, գերապատիվ Վասիլ վարդապետի ելույթը

րաններում, սակայն շարունակ ապրում են մի հոգով, մի խնդիրքով, մի հույսով: Հավատացյալների արդեն սոսկ այդ հոգևոր միությունը բարոյական ուժերի աղբյուր է հանդիսանում, որոնք այնքան անհրաժեշտ են ինչպես փորձությունների օրերին, նույնպես և ստեղծագործական աշխատանքի ժամանակաշրջանում:

Սակայն չի կարելի չհիշեցնել եկեղեցիների այն էական պարտականությունների մասին, որոնք հավատացյալ մարդկանց թելադրում են օրեցօր ամրապնդել գիտակցական վերաբերմունքը հանրագուտ աշխատանքի և հանրային սեփականության նկատմամբ: Մենք գիտենք, որ ստեղծագործ աշխատանքը ո՛չ միայն գոյության աղբյուր է, այլև անհրաժեշտ պայմանն է մարդու ֆիզիկական և բարոյական կատարելագործման:

Մենք գիտենք նույնպես, որ հասարակական ստացվածքի նկատմամբ պատշաճ վերաբերմունքը որոշվում է ո՛չ սոսկ հատուցման երկյուղով, այլև կրոնական խղճի թելադրանքով, որովհետև հանրագուտ աշխատանքը ստեղծում է ընդհանուրի բարօրության համար անհրաժեշտ արժեքներ: Ուստի կրոնական մարդկանց դուրսին է իմաստավորել աշխատանքի պտուղների սրբազան անձեռնմխելիությունը, որոնք ստեղծվում են ի բարօրություն ամբողջ ժողովրդի և հանուն խաղաղության պահպանման:

Աչքի անց կացնելով կրոնական ներգործության ոլորտը, չի կարելի նրա այն կարևոր խնդրի կողքից անցնել, որը պահանջում է շարունակ ազդեցություն գործել հավատացյալների վրա, որպեսզի նրանց մեջ բարձրանա բարոյական պատասխանատվության զգացումը քաղաքացիական պարտավորությունների կատարման համար: Այդ զգացումը կազմում է անհրաժեշտ տարրը կրոնական խղճի, որը դաստիարակվում է՝ ժողովրդին և պետությանն ի սպաս դրված

աշխատանքի ու ամեն տեսակ պաշտոնի շահեկանության գիտակցման ոգով:

Սրանք են մեր ընդհանուր խնդիրները: Դրանց թվարկումը չի բացառում խաղաղության ամրապնդման գործին կրոնական գծով ծառայելու համար նոր բնագավառներ գտնելու հնարավորությունը: Այդ բնագավառներից մեկը կարող է լինել ուրիշ երկրների դավանակից հասարակությունների հետ կապերի ընդլայնումը, որպես նպատակ ունենալով ժողովուրդների մերձեցումը և ջանքերի համախմբումն ի պաշտպանություն խաղաղության:

Ուժեղացնենք պայքարը խաղաղության համար, թանկագին բարեկամներ, Չխնայենք և ո՛չ մի ուժ, որպեսզի խաղաղության համար մղվող մեր պայքարը դառնա մեծ ներդրում խաղաղության պաշտպանության գործում:

Մեզ այդ պայքարի համար ոգեշնչում է մեր մեծ, հզոր Հայրենիքը:

Խաղաղության անառիկ միջնաբերդի պես բարձրանում է Սովետական Միությունը հուզված օվկիանոսի պլոտոր լալիքների վրա: Մեր միջնաբերդը բարձր է Մոն Բլաններից ու էվերեստներից:

Այդ միջնաբերդի պահակային աշտարակում անհերթափոխ կանգնած է խաղաղության առաջին ժամապահը: Սրատես են նրա աչքերը, ուժեղ է ձեռքը, որը մարդկանց ցույց է տալիս կյանքի ճանապարհը, հանդարտ խփում է նրա համապարփակ սիրտը, որն իր մեջ է առել տառապանքների ամբողջ ցավը, որը լի է հանգիստ, բայց անողորմ զայրույթով դեպի տանջողները և մեծ սիրով՝ դեպի մարդիկ: Նա չի՝ թողնի նոր տառապանքների մատնել մարդկությանը, որին վերջերս է նա փրկել...

ՓԱՌՔ ՄԵՄ ՍՏԱԼԻՆ:

(Բռնոն ծափահարություններ: Բոլորը ոտքի են կանգնում: Ծափահարություններ վերածվում են օվաքիայի):

